

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Finanční kriminalita v České republice a jejich vývojové trendy
Kateřina Jánišová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Jánišová**
Osobní číslo: **E14076**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a cel-
níky**
Název tématu: **Finanční kriminalita v České republice a jejich vývojové
trendy**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Záměrem práce je charakterizovat problematiku finanční kriminality v České republice včetně vymezení deliktů proti veřejným rozpočtům. Dále se bude práce zabývat vývojem trestné činnosti.

Osnova:

- Vymezení finanční kriminality.
- Vývoj trestné činnosti v České republice.
- Orgány státní správy činné ve vyšetřování.
- Delikty proti veřejným rozpočtům.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Jazyk zpracování bakalářské práce: Slovenština
Seznam odborné literatury:

ČASTORÁL, Z. Ekonomická kriminalita a management. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. 352 s. ISBN 978-80-7452-005-1.

DVOŘÁK, V. Výnosy z trestné činnosti. Praha: Pro potřeby nakl. Ivan Fojt vydala Scientia, 2010. 207 s. ISBN 978-80-86960-67-8.

FRYŠTÁK, M. Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe. Ostrava: Key Publishing, 2007. 208 s. ISBN 978-80-87071-18-2.

HAMPL, M., LOUŽEK, M., ed. Nová regulace finančních trhů: záchrana, nebo zkáza? : sborník textů. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. Ekonomika, právo, politika. 119 s. ISBN 978-80-86547-85-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Liběna Černohorská, Ph.D.

Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 1. září 2017

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2018

doc. Ing. Romana Provažníková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2017

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval/a samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil/a, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce Ing. Liběně Černožorské, Ph.D. za její odbornou pomoc, věcné připomínky, cenné rady a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu během celého studia.

ANOTACE

Záměrem práce je charakterizovat problematiku finanční kriminality v České republice včetně vymezení deliktů proti veřejným rozpočtům. Dále se bude práce zabývat vývojem trestné činnosti v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

hospodářská trestná činnost, finanční kriminalita, vývoj trestné činnosti, veřejné zakázky

TITLE

Financial crime in the Czech Republic and their developmental trends

ANNOTATION

The aim of the thesis is to describe the questions of financial crime in Czech republic incl. the delicts against the public budgets. Next target of this thesis is development of crime activities in Czech republic.

KEYWORDS

economic crime, financial crime, development of criminal activity, public procurement

OBSAH

ÚVOD	10
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1 FINANČNÍ KRIMINALITA	12
1.2 VZTAH MEZI EKONOMICKOU, HOSPODÁŘSKOU A FINANČNÍ KRIMINALITOU	14
1.2.1 <i>Ekonomická kriminalita</i>	14
1.2.2 <i>Hospodářská kriminalita</i>	16
1.2.3 <i>Odlišné a společné znaky finanční kriminality s hospodářskou kriminalitou</i>	17
2 VÝVOJ TRESTNÉ ČINNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE	19
2.1 OBDOBÍ 1980-1988.....	19
2.2 OBDOBÍ 1989-1995.....	20
2.3 OBDOBÍ 1996-2003.....	22
2.4 OBDOBÍ 2004-2016.....	24
2.5 PROGNOZA DALŠÍHO VÝVOJE.....	27
2.6 STATISTICKÉ ÚDAJE TRESTNÝCH ČINŮ	28
2.6.1 <i>Celková kriminalita v ČR</i>	28
2.6.2 <i>Struktura kriminality</i>	29
2.6.3 <i>Počet hospodářských trestných činů</i>	30
3 ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY ČINNÉ VE VYŠETŘOVÁNÍ	32
3.1 NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD	32
3.2 ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA	33
3.3 FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD	33
3.4 NÁRODNÍ CENTRÁLA PROTI ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ	34
3.5 ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE.....	35
3.6 MONEYVAL.....	35
3.7 FINANCIAL ACTION TASK FORCE.....	36
3.8 EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE.....	37
4 DELIKTY PROTI VEŘEJNÝM ROZPOČTŮM.....	39
4.1 DANĚ A POPLATKY A PODOBNÉ POVINNÉ PLATBY	39
4.2 ČLA.....	40
4.3 DOTACE A SUBVENCE	41
4.4 VEŘEJNÉ ZAKÁZKY	41
4.4.1 <i>Zmanipulované losování z osudí</i>	41
4.4.2 <i>Nekalá losování prostřednictvím elektronického zařízení</i>	43
4.4.3 <i>Provázanost nekalých výběrových řízení</i>	44
4.4.4 <i>Zjednání výhody při výběrovém řízení</i>	45
4.4.5 <i>Kartely při zadávání veřejných zakázek</i>	45
4.4.6 <i>Zhodnocení uvedených kauz</i>	46
ZÁVĚR.....	47
POUŽITÁ LITERATURA	49

SEZNAM ZKRATEK

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
FAFT	Finanční akční výbor
FAÚ	Finanční analytický úřad
INTOSAI	Mezinárodní organizace nejvyšších kontrolních institucí
MF	Ministerstvo financí
NCOZ SKPV	Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
OLAF	Evropský úřad pro boj proti potírání podvodného jednání
OSN	Organizace spojených národů
PČR	Policie České republiky
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1: Pracovní vymezení ekonomické kriminality	15
Obrázek 2: Celková kriminalita v ČR v letech 1980-2016	29
Obrázek 3: Struktura kriminality 2004-2016	30
Obrázek 4: Počet hospodářských trestných činů v letech 2004-2016	31
Tabulka 1: Vývoj hospodářské kriminality a typické znaky	27

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá problematikou finanční kriminality. Finanční kriminalita je velmi závažný problém, i když na ni není upřena taková pozornost, jako je třeba u násilné trestné činnosti. Nebezpečnost této kriminality je také znásobena tím, že se objevuje v každém ekonomickém systému, kde se vyskytuje pokaždé v jiné formě. Právě to způsobuje její sílu, jelikož se musí vyvíjet nové způsoby jejího odhalování, které nejsou tak hbité.

Práce je členěna do čtyř kapitol. V první kapitole je definován pojem finanční kriminalita a pojmy, které blíže souvisejí s finanční kriminalitou. Mezi tyto pojmy spadá hospodářská kriminalita a ekonomická kriminalita. Závěrem první kapitoly jsou uvedené odlišné a společné znaky mezi finanční a hospodářskou kriminalitou.

Druhá kapitola se věnuje vývoji trestné činnosti v České republice. Postupně je členěna časových bloků. První období je považováno za začátek hospodářské trestné činnosti v novodobé historii (rok 1980). Druhé období se zabývá transformací ekonomiky po Sametové revoluci. Další období, které začíná od roku 1996, se vyznačuje vývojem nových technologií a zakládání velkého množství společností. V tomto období, ale také došlo ke změně některých předpisů, to přispělo k lepšímu odhalování trestných činů. Poslední období je význačné pro vstup České republiky do Evropské unie a vyhlášením amnestie prezidentem Václavem Klausem. V závěru kapitoly jsou uvedeny statické údaje ohledně finanční kriminality. Jedná se o celkovou kriminalitu v České republice, strukturu kriminality a počet hospodářských trestných činů.

Ve třetí kapitole jsou uvedeny orgány státní správy, které působí při odhalování a vyšetřování hospodářských trestných činů. Mimo orgány s celostátní působností, tu jsou uvedené i orgány s mezinárodní působností.

V poslední kapitole se práce již zabývá delikty proti veřejným rozpočtům. Nejdříve jsou vymezeny druhy deliktů proti veřejným rozpočtům a další část se věnuje deliktům proti veřejným zakázkám. Uvedeny jsou zde konkrétní kauzy, které představují možné formy páchaní deliktů při zadávání veřejných zakázek.

Cílem práce je charakterizovat problematiku finanční kriminality v České republice. Jedním z dílčích cílů je taktéž popsat vývoj trestné činnosti v České republice a zachytit rozdíly v trestné činnosti mezi jednotlivými období. Dalším dílčím cílem je zaměřit se na delikty proti veřejným rozpočtům, blíže budou uvedené konkrétní kauzy při zadávání veřejných zakázek včetně jejich zhodnocení.

Tématu finanční kriminalita je třeba věnovat pozornost, jelikož čím dále častěji slycháme o odhalení různých kauz, které se tohoto tématu týkají. Je zajímavé, jak jsou jednotlivé kauzy promyšlené a mnohokrát téměř neodhalitelné. Často se jedná o propletené kauzy, které se táhnou již několik let a dokázaly tak napáchat velmi vysoké škody.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Nejdříve by bylo vhodné definovat pojem finanční kriminalita. Častěji se však setkáváme spíše s pojmem hospodářská kriminalita. Tento pojem bývá používán stále častěji, až jsme si na něho zvykli, aniž bychom věděli, co zahrnuje. Pokud navíc přidáme pojmy ekonomická a finanční kriminalita, obsah těchto pojmů je nejasný. Ovšem i z odborné stránky bývají tyto pojmy vykládány různě. Proto se budu věnovat i těmto pojmům. Nejdříve definuji samotný pojem finanční kriminalita a poté rozeberu vztah mezi pojmy: ekonomická kriminalita, hospodářská kriminalita a finanční kriminalita.

1.1 Finanční kriminalita

Nejdříve se budu zabývat finanční kriminalitou. Je to termín blízký a podobný následujícím dvěma: ekonomické a hospodářské kriminalitě. Tento pojem je nejvíce specifický. Dle některých odborníků se jedná o samostatný druh kriminality. Naopak Zahraniční zdroje ji zahrnují do kriminality ekonomické.

S touto kriminalitou je možno se setkat ve sféře:

- bankovních a finančních institucí,
- na kapitálovém trhu,
- krácení příjmů státu na daních a jiných povinných platbách,
- padělání šeků, peněz a jiných platebních instrumentů.

Finanční kriminalita je část hospodářské kriminality, jejím projevem jsou negativní jevy ve finanční oblasti. Jedná se o kriminální jednání, které napadá finanční soustavu nebo instituce, které tuto soustavu tvoří. Jde tedy především o jednání spáchaná při činnosti banky, investičního fondu, obchodníka s cennými papíry, pojišťovny, zdravotní pojišťovny, penzijního fondu, stavební spořitelny anebo spořitelního a úvěrního družstva, útoky na majetek státu.

Podle Šámala¹: „*Finanční kriminalita představuje jednu z nejdůležitějších oblastí hospodářské kriminality a definuje ji jako trestnou činnost směřující proti fungování bankovního systému, kapitálového trhu a finančních institucí, zejména bank, burzy, investičních společností a investičních fondů, penzijních fondů, pojišťoven a dalších finančních institucí, jež mají v rámci tržního hospodářství mimořádně významnou roli, neboť do značné míry určují dynamiku hospodářského vývoje.*“

¹ ŠÁMAL, P. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 174.

Patří sem trestné činy jako např.:

- zneužití důvěrných informací k vlastnímu obohacení,
- podvodné operace s cílem skrytého odčerpání majetku (tzv. tunelování),
- pojistné podvody (předstírání pojistné události nebo zatajení podstatných okolností),
- machinace při veřejných soutěžích a dražbách,
- zkrácení daně,
- neodvádění daní, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.
- nedovolená výroba lihu, nepovolená výroba a distribuce tabákových či lihových výrobků bez zaplacení spotřebních daní.
- padělání peněz, šeků, směnek a jiných cenných papírů,
- praní špinavých peněz, pokud jde o trestné činy splňující jinak definici hospodářské kriminality.²

Za zvláštní podskupinu lze brát i tzv. Praní špinavých peněz. Někdy se také označuje jako špinavé peníze nebo černé peníze, ale tyto pojmy mají totožný význam. Toto slovní spojení lze definovat jako proces zastírání původu nelegálně získaných peněz a jejich převádění do legálního oběhu. Praní špinavých peněz probíhá ve 3 základních etapách. V první fázi pachatelé vkládají výnosy z nelegální činnosti do legálního oběhu. Vloží je do finančních ústavů (banky, pojišťovny, investiční společnosti), odkud jsou posléze převáděny do jiných finančních institucí na celém světě (především do tzv. „daňových rájů“). Druhá fáze se snaží o zahlazování stop. Důležité pro pachatele je, skrýt původ peněz a také znemožnit dodatečné objasnění původu peněz. Nelegálně získané peníze jsou proto nadále přeposílány mezi množstvím firem, státu, případně na konta firem patřících přímo pachatelům. Pro takovéto transakce jsou často využívány bankovní konta v zemích, které striktně dodržují bankovní tajemství. Ve třetí fázi dochází k legalizaci výnosu. V poslední části se peníze vrací do legálního hospodářství. Peníze jsou často použity k nákupu různých nemovitostí, cenných papírů, akcií podniků nebo třeba drahých kovů. Peníze se také mohou do země vracet formou půjček poskytnutých zahraniční firmou.³

² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2004, s. 479.

³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 441.

1.2 Vztah mezi ekonomickou, hospodářskou a finanční kriminalitou

1.2.1 Ekonomická kriminalita

Tento pojem se používá převážně v zahraničí. Ekonomická kriminalita má mezinárodní význam, i když v České republice (ČR) je spíše redukován na pojmy trestných činů hospodářských (mají přímý dopad na ekonomiku) a trestných činů proti majetku (jedná se obecně o majetkovou kriminalitu). Do trestných činů s nepřímým dopadem na ekonomiku patří mnoho kriminálních jednání, zejména však jde o tzv. majetkovou kriminalitu v obecném slova smyslu, která zahrnuje i rámec hospodářské kriminality. Trestné činy, které mají přímý dopad na ekonomiku, jsou obvykle označovány jako ekonomická kriminalita (ne úplně vhodně jsou někdy označovány termínem finanční kriminalita).

Podle doporučení Rady Evropy je pojem hospodářská a finanční kriminalita sjednocen pod jednotným pojmem ekonomická kriminalita.⁴ Jedním z důvodů tohoto sjednocení je fakt, že používání termínu hospodářská kriminalita není typický pro Evropské společenství.

Doporučení vyplývá z růstu ekonomické činnosti a z rozvoje mezinárodních ekonomických vztahů. Právě to vyvolává růst páchaní trestných činů. Díky doporučení by mělo dojít ke sjednocení legislativy, zlepšení spolupráce a hlavně k usnadnění odhalování hospodářských trestných činů a zabránění takové kriminalitě. Vzhledem k tomu, že je obtížné definovat ekonomickou kriminalitu, byl stanoven seznam trestných činů, které do ní spadají.

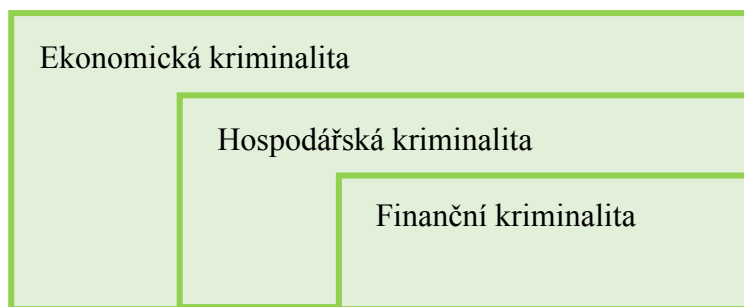
Trestné činy zmiňované v doporučení jsou následující: kartelové trestné činy, podvodné praktiky a zneužívání ekonomické situace nadnárodními společnostmi, podvodné zprostředkování nebo zneužití státních nebo mezinárodních grantů, počítačová kriminalita, podvodné (falešné) firmy, falšování závěrek společnosti a trestné činy týkající se účetnictví, zpronevěra týkající se ekonomické situace a obchodního kapitálu společnosti, porušení bezpečnostních standardů a standardů týkajících se ochrany zdraví zaměstnanců společností, podvod (zpronevěra) na věřitelích, podvod na spotřebitelích, nekalá soutěž a klamavá reklama, trestné činy týkající se daní a vyhýbání se odvádění sociálních dávek podniky, trestné činy týkající se cla, trestné činy týkající se peněz a měny, burzovní a bankovní trestné činy, trestné činy proti životnímu prostředí.⁵

⁴ ČASTORÁL, Z. *Ekonomická kriminalita a management*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011, s. 12.

⁵ ČASTORÁL, Z. *Ekonomická kriminalita a management*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011, s. 164.

Přeci jen v pojetí obsahu vztahu hospodářské kriminality a ekonomické kriminality panuje značná nejasnost. Například podle Balouna⁶ je hospodářská kriminalita spolu s finanční kriminalitou jako součást nadřazené ekonomické kriminalitě. Tento názor je ale mezi autory spíše ojedinělý. Schéma pak představuje pracovní vymezení ekonomické kriminality. Ekonomická kriminalita je nejširší pojem, který zahrnuje hospodářskou kriminalitu a finanční kriminalitu. Někdy je také uváděno, že zahrnuje i praní špinavých peněz.

Pracovní vymezení ekonomické kriminality je ukázáno na obr. 1.

Obrázek 1: Pracovní vymezení ekonomické kriminality

Zdroj: [8]

Ovšem většina autorů se přiklání k jinému názoru. A to, kdy jsou oba tyto pojmy, tedy hospodářská a ekonomická kriminalita, považovány za synonyma a často bývají navzájem zaměňovány.

Definice ekonomické kriminality:

„Protiprávní ekonomické jednání, kterým byl dosažen finanční nebo jiný prospěch na úkor konkrétního ekonomického subjektu (stát, obchodní společnost, fyzická osoba apod.), které naplňuje zákonné znaky skutkových podstat konkrétních trestních činů. Ekonomické jednání je jednání, které je realizováno v ekonomickém prostředí s využitím ekonomických nástrojů a jeho realizátory jsou lidé znalí tohoto prostředí a znalí způsobů využívání těchto nástrojů.“⁷ Takto ekonomickou kriminalitu definovali autoři studie Výzkum ekonomické kriminality.

Stejně tak je tento pojem definován Častorálem⁸:

⁶ BALOUN, V. *Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 9.

⁷ SCHEINOST, M., BALOUN, V. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 9.

⁸ ČASTORÁL, Z. *Ekonomická kriminalita a management*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011, s. 13.

„Ekonomickou kriminalitu můžeme definovat jako pojem (mezinárodní) zahrnující protiprávní jednání s ekonomickými prvky, kterým je dosahován majetkový nebo jiný prospěch a které naplňuje skutkovou podstatu některého z trestných činů nebo skupin trestných činů.“

Někdy je ekonomická kriminalita označena jako kriminalita „bílých límečků“, která zpravidla není spojená s fyzickým násilím v počáteční fázi. V dalších fázích se ale může propojit s organizovaným zločinem končícím až vraždami. Tento název je spojen s bezúhonností osob, které se stávají pachateli hospodářské trestné činnosti. To znamená, že nemají žádné nebo pouze malé zkušenosti s jednáním s orgány činnými v trestném řízení. Při vyšetřování bývá charakteristickým znakem nesnadno prokazatelné úmyslné delikventní chování. Navíc se jedná často o pachatele, kteří mají nadprůměrnou znalost dotčeného oboru. Může také docházet k zneužívání odpovědného místa ve struktuře řízení podniku nebo instituce. Když to spojíme s praktickou nepostížitelností pachatelů, vede to až k oslabování důvěry v instituce a garance demokratického právního státu.

1.2.2 **Hospodářská kriminalita**

Pokud se zaměříme na definování pojmu hospodářská kriminalita, setkáváme s velkým množstvím nejrůznějších definic. V literatuře se často objevuje vymezení pojmu ve třech základních rovinách. Jedná se o pojetí trestněprávní, kriminologické a kriminalistické. Za nestandardní a pomocnou rovinu podle Chmelíka můžeme považovat i statistické pojetí hospodářské kriminality. Trestněprávním pojetím se zabývají např. O. Novotný, J. Teryngel a A. Dolanský. V kriminalistickém pojetí jsou autory definic např. Z. Konrád nebo V. Porada. Naopak D. Kadeřábková se věnuje kriminologickému pojetí.

Definice podle Chmelíka⁹ zní: *„Hospodářskou kriminalitou rozumíme zaviněné (společensky nebezpečné) jednání popsané ve zvláštní části trestního zákona, poškozující nebo ohrožující hospodářský pořádek, systém ekonomických a souvisejících právních vztahů, jejich fungování, práva a oprávněné zájmy subjektů těchto vztahů.“*

Jedná se o definici, která je složena z mnoha názorů na definování hospodářské kriminality. Navíc je to definice obecná, proto ji autoři pro další potřebu (především pro praxi) dále rozvíjejí.

Protiprávní jednání, která jsou považována za hospodářskou kriminalitu, mohou naplňovat skutkovou podstatu některého trestného činu uvedeného ve druhé hlavě zvláštní části trestního zákona a to bez ohledu na postavení pachatele. Stejně tak mohou naplňovat skutkovou podstatu trestných činů veřejných činitelů nebo trestných činů souvisejících s úplatkářstvím, jestliže se

⁹ CHMELÍK, J., HÁJEK, P., NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 17.

protiprávního jednání dopustil představitel veřejné správy a to při vykonávání své pravomoci v souvislosti s plněním hospodářských úkolů v obecném zájmu nebo takové jednání proti tomuto představiteli směřovalo. Také mohou naplňovat skutkovou podstatu jiného trestného činu, v případě že při páchání protiprávního jednání je pachatel i poškozeny v postavení subjektů vykonávajících podnikatelskou činnost a trestná činnost souvisí s jejich podnikáním nebo k němu k němu došlo ve vztazích založených obchodním nebo pracovním právem k tíži zaměstnavatele, nebo na základě jiného právního vztahu souvisejícího s hospodářstvím, ekonomikou nebo financemi. Do hospodářské kriminality také spadají protiprávní jednání, která legalizují výnosy z trestné činnosti nebo jsou jako hospodářská kriminalita uvedena v mezinárodních dokumentech.¹⁰

Jedna z mnoha definicí vymezuje hospodářskou kriminalitu jako značně nehomogenní skupinu společensky nebezpečných jednání páchaných v souvislosti s různými formami podnikání, poškozujících nebo ohrožujících hospodářskou soustavu, systém ekonomických vztahů, práva nebo oprávněné zájmy hospodářských subjektů či státu.¹¹

Podle většiny autorů můžeme konstatovat, že při definování ekonomické a hospodářské kriminality, jsou používány stejné či podobné formulace. Proto tyto dva pojmy můžeme považovat za synonyma. Jediným rozdílem je tedy odlišné používání pojmů v České Republice a ve světě, tam je typičtější pojem ekonomická kriminalita. K tomuto názoru se přikláním i já.

Důležitá je také podrobnost definice. Čím je definice obecnější, tím lepší. Jelikož hospodářská kriminalita se stále vyvíjí a může tak reagovat na širší okruh trestných činů. Pro tento pojem nemůže být pouze jedna konkrétní definice, která by ho zcela pohltila. Hospodářská kriminalita je jevem mnohotvárným, neustále se mění a vyvíjí a to v závislosti na ekonomických podmínkách společnosti a také je ovlivněn existujícím stavem právního řádu.

1.2.3 Odlišné a společné znaky finanční kriminality s hospodářskou kriminalitou

Co se týče vztahu k hospodářské kriminalitě, tak finanční kriminalita je užší a jedná se o součást hospodářské kriminality. Finanční kriminalita se odlišuje od hospodářské kriminality tím, že postihuje specifické oblasti hospodářství, peněz, včetně cenných papírů. Jsou to věci, které lze snadno odcizit a poté znovu uplatnit na trhu. Navíc zásadně pracují s cizími prostředky. Hodnota, se kterou subjekty pracují, je daleko vyšší než vlastní kapitál. Zvláštností

¹⁰ CHMELÍK, J., HÁJEK, P., NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 17.

¹¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 478.

je i okruh pachatelů a poškozených finanční kriminalitou. Pachatelé s majetkem, který je předmětem jejich trestné činnosti přímo disponují. Poškození pocházejí z velmi široké vrstvy společnosti a následek pro ně znamená zdrcující efekt. Lze to označit jako „tunelování“, nejedná se o právní výraz, ale je to obecné označení, které je používáno širokou veřejností i právní praxí. Dochází zde také k propojení hospodářské kriminality s kriminalitou obecnou. To znamená, že se propojí nebo dojde až k vydírání nebo třeba i k vraždám podnikatelů.

Co se týče obsahu hospodářské (nebo synonymně užívané ekonomické kriminality) a finanční kriminality, mají některé znaky společné. Prvním společným znakem je určitě vysoká latence. Základním charakteristickým znakem hospodářské kriminality je, že se jedná o kriminalitu skrytou. Dalším znakem může být vysoká variabilnost a dynamičnost. Pachatelé se velmi rychle a pružně přizpůsobují situaci a právnímu rámci. Navíc jde často o vysoce kvalifikované pachatele, kteří pracují s týmy odborníků. Jsou placení a najímání, aniž by takto najatí specialisté předem věděli, k čemu jejich služby slouží. Významným znakem je také mezinárodní propojení. Zisk, který byl získán trestnou činností, bývá odeslán do zahraničních peněžních ústavů, to zajistí anonymitu pachatelů. Může také docházet k propojování se skupinami mafie nebo terorismu. Posledním uváděným společným znakem je propojenost na mezinárodní organizovaný zločin. Nedochozí zde pouze k vysokým škodám ve smyslu zcizení většího obnosu peněz. Jelikož zároveň dochází ke zneužití a poškození nezbytné důvěry v hospodářských vztazích, dojde i k velkým morálním škodám. Dochází i k ohrožení sociální a ekonomické stability státu.¹²

Podle některých názorů odborníků je finanční kriminalita samostatným druhem kriminality. Dle mého názoru patří finanční kriminalita do hospodářské kriminality, kde jí ovšem patří specifické místo. Hlavním specifickým atributem, jak je již popsáno výše, je určitě místo působení, protože je páchána zejména na peněžních a kapitálových trzích.

Prokazování hospodářské, ale také i finanční kriminality je velmi obtížné. Vyžaduje široké znalosti nejenom z oblasti trestního práva, ale i práva obchodního, finančního, občanského a dalších právních odvětví. Jelikož se jedná o kriminalitu skrytou, je nutno ji vyhledávat. K odhalení a vyšetřování jsou důležité důkazní prostředky. Jedním z nejčastějších důkazních prostředků jsou mimo jiné svědecké výpovědi občanů. Dále sem patří oznamování kontrolními orgány, listinné důkazy a také znalecké posudky.

¹² CHMELÍK, J., HÁJEK, P., NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 27.

2 VÝVOJ TRESTNÉ ČINNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE

Do hospodářské kriminality můžeme zařadit různé podskupiny trestných činů, např. trestné činy bílých límečků, trestné činy daňové, trestné činy proti autorským a průmyslovým právům, trestné činy vůči bezproblémovému chodu bankovního systému, kapitálového trhu a finančních institucí, trestné činy proti měně atp. Pro každou podskupinu hospodářské kriminality musí existovat samotná metodika vyšetřování. A to proto, že trestné činy v každé podskupině mají odlišné způsoby páčání, jiné prostředí, zanechávají jiné stopy a jiné soudní důkazy. Ovšem ani tak není snadné odhalovat tyto trestné činy. Stejně tak jako se vyvíjí hospodářské trestné činy tak se musí vyvíjet i metodiky vyšetřování. Neustále tak vznikají činy, které jsou páčány novými a často i velmi složitými způsoby. Neúplná legislativní úprava právě podporuje jejich existenci a další tvorbu. Následně se zaměřím na jednotlivá období a jejich typické hospodářské trestné činy.

2.1 Období 1980-1988

První základní etapou, které se budu věnovat, je období od roku 1980. Zdaleka se nejedná o období samotného počátku nebo většího rozmachu trestné činnosti. Kdybychom se podívali dál do historie tak již na přelomu 18. a 19. století, při průmyslové revoluci, můžeme zpozorovat velký rozmach hospodářských trestných činů. Ovšem práce se bude věnovat až době, která je považována za začátek hospodářské trestné činnosti v novodobé historii.

Nejčastějším jevem, který měl negativní dopad na celkový stav hospodářství, bylo rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví a obohacování na úkor podniku a tím i celé společnosti.

K této etapě patří jednoznačně Tuzex. Tuzex byl obchod, kde zákazníci nejdříve mohli sehnat kvalitní československé exportní zboží, které v běžných obchodech nebylo k vidění. Později však převážilo importní zboží. Tento obchod byl unikátní nejen nabídkou sortimentu, ale i způsobem platby. Platilo se zde tuzexovými poukázkami, kterým se říkalo tzv. bony. Tuzex měl sloužit k odčerpání cizí měny od obyvatel. Bylo několik různých cest, kterými se dalo k poukázkám dostat. Primárně byl vytvořen pro cizince, kteří navštěvovali Československo a utráceli zde cizí měnu. Tuzemci se k cizí měně mohli také dostat a to např. při dlouhodobých pracovních cestách v zahraničí nebo jako honoráře, dary, dědictví apod. Časem byl Tuzex prakticky dostupný každému a to díky dalším možným cestám, jak se k poukázkám dostat. Druhou možnou cestou bylo bony získat od oprávněných držitelů bonů. Další možností byli

překupníci, kterým se říkalo „veksláci“. Těm hrozily vysoké tresty za závažné trestné činy, avšak režimem byli vesměs tolerováni.¹³

Kurzy za bony se na černém trhu dokázaly vyšplhat až na 1:7, přičemž oficiální kurz byl 1:2. Samozřejmě se to odvíjelo od poptávky na černém trhu, když byla větší nejistota tak i kurz stoupal. Nejenže byli podvodníci, kteří nabízeli poukázky za vysoké ceny, ale někteří podvodníci prodávali falešné valuty, které neměli žádnou hodnotu. Další skupinou „veksláků“, byli lidé, kteří se dostali k zahraničním turistům. Především se jednalo o číšníky, recepční nebo třeba taxikáře. Ty většinou měnili valuty za naši měnu tak, aby na tom obě strany vydělali.

Po roce 1989 se „veksláci“ vytratil. Někteří se odstěhovali do zahraničí a jiní se díky velkému obnosu peněz pokusili podnikat.

Socialistické hospodářství samo nabádalo k rozšiřování hospodářské kriminality. Nedostatky v zásobování a nedostatečné uspokojování potřeb občanů byl nezanedbatelný problém. Potřeby občanů jen tak nezmizely, ale musely se uspokojit. Podniky neměli zájem na uspokojování potřeb, jelikož neexistovala konkurence a stejně tak nemusely jevit větší zájem o finanční zdroje. Finance k nim totiž proudily buď formou dotací, nebo z bankovních úvěrů. Tržní subjekty nebyly nijak motivovány, nikdo nehledal mezery na trhu ani neusiloval o specializaci.¹⁴ Jednou možností jak potřeby uspokojit byl jít na černý trh, ovšem ani ten nemohl pokrýt potřeby pro všechny. Další možností bylo krást. V systému veřejného vlastnictví výrobních faktorů krádež neohrožovalo existenci daného podniku, jelikož do podniku plynuly různé dotace. Bylo zde daleko víc motivace k hospodářské trestné činnosti než v systému soukromého vlastnictví výrobních faktorů.

2.2 Období 1989-1995

Další popisované období začíná Sametovou revolucí. Jedná se o období velké změny a to především v ekonomice. Ekonomika se změnila z centrálně plánovaného hospodářství na tržní hospodářství, došlo ke změně vlastnických vztahů, proběhla privatizace a restituce a rozvíjelo se soukromé podnikání. Jelikož ke změně došlo rychle a v některých věcech i prostomyslně, byly zde proto i negativní jevy. Společnost nebyla připravena a ani neexistoval pevný právní rámec. Právní úprava z této doby není komplexní, provázaná a je nepřehledná. Navíc se postupovalo metodou pokusů a omylů. Proto se zde objevil prostor pro rozmach hospodářské kriminality. Legislativní nestálost a časté měnění zákonů byla navíc podpořena změnami uvnitř

¹³ Platidla v době převratu aneb čím jsme (ne)platili před čtvrtstoletím. *Česká Národní Banka* [online]. 20. 11. 2014 [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/blog_cnb/prispevky/moravec_20141120.html

¹⁴ ŽÍDEK, L. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 8.

státních institucí, výměnami politických postů, růstem vzniku finančních institucí atd. Lidé, kteří se rychle zorientovali, tak využili tohoto prostředí pro svůj prospěch. Problém vznikal i u velkého růstu podnikatelů. Často se jednalo o lidi, kteří neměli zkušenosti a třeba ani potřebný kapitál. Docházelo tak k jejich neúspěchu a při hledání východiska z nepříznivé situace mohlo dojít ke střetu se zákonem. Na druhé straně vznikali potíže i u finančních ústavů, které měli za úkol pomoc s chybějícím kapitálem pro nové podnikatele. Jednak tyto ústavy teprve hledali zkušenosti v novém režimu a někdy i záměrně využívali neznalosti začínajících podnikatelů. Důsledkem bylo velké množství schválených úvěrů bez perspektivy, porušování zákona, ale i finanční ztráty finančních ústavů.

Po roce 1989 došlo k otevření hranic. Do této doby bylo obtížné cestovat a velká část cest byla uzavřena. Otevření hranic jistě přineslo daleko větší množství kladů a výhod, ale i zde existují záporné stránky. Prvním úskalím je cestování pachatelů trestné činnosti do jiných zemí. Dochází tak k páchání trestné činnosti českými občany v cizině nebo třeba k útěku stíhaných osob z území ČR. Naopak i cizinci využívají pobytu u nás k páchání trestné činnosti.

V tomto období docházelo k tzv. privatizaci, jedná se o jeden ze základních nosných sloupů transformace. Jde o převod majetku státu do vlastnictví občanů. Dříve prakticky soukromé vlastnictví neexistovalo, systém byl založen na zdánlivě společném vlastnictví, kdy formálně vše patřilo lidu, ovšem fakticky a konkrétně nic nepatřilo nikomu. Nejdříve proběhla malá privatizace, kde se majetek k občanům dostal formou dražeb. Formou restituce se poté navracel znárodněný majetek z minulého režimu původním vlastníkům nebo jejich dědicům. Do velké privatizace spadaly větší průmyslové podniky nebo třeba banky. Bylo zde několik privatizačních metod jako např. kupónová privatizace, přímý prodej předem vybranému vlastníkovi, veřejná soutěž, aukce, nebo třeba bezúplatný převod majetku na obce a města. Díky privatizaci přišel státní rozpočet k velké ztrátě. Jelikož projektanti privatizace jednali neuváženě a mimo jiné zbavili stát řady výnosných rentabilních podniků. Společnost se moc nezměnila, rozdíl mezi chudými a bohatými byl už před transformací, maximálně došlo ještě k většímu prohloubení. Díky transformaci tu vznikla nová sociální skupina a to podnikatelé. Stejně tak jako v každé mimořádné společenské situaci, i tady vzniká prostor pro zbohatnutí formou podvodů, kterým zákony nečelí a zákonodárci se o to ani nesnaží. Způsoby rychlého a snadného zbohatnutí, byli velice rozmanité a to ani do dnes nebyly zmapovány všechny cesty ke snadnému zbohatnutí v československé privatizaci.

V letech 1994-1995 v souvislosti s prvními pády českých bank se začal používat termín „tunelování“. Úzce je spojováno zejména s finančními institucemi, v širším pojetí se však

používá i s obchodními společnostmi. Tunelováním můžeme rozumět podvodné operace, jejichž cílem je skrytě odčerpat majetek z prosperujícího podniku.¹⁵ Osoby, které majetek odčerpávají, mohou být vlastníky nebo spoluvlastníky odčerpávaného kapitálu. Ovšem vlastní majetkový podíl bývá nepatrný v poměru k celkovému obhospodařovanému majetku. Odčerpání probíhá formou neefektivních obchodů pro tunelovanou společnost. Odčerpané finanční prostředky mohou plynout do nových společností. Staré poté zanikají z důvodů nedostatku finančních prostředků. Tunelování může probíhat několika způsoby. První formou je nájezdnictví. Valná hromada rozhodne o transakcích s majetkem. A jelikož je představenstvo vázáno rozhodnutím valné hromady, tak schválenou operaci musí provést. Tím dojde k poškození společnosti. Pachatelům se říká nájezdníci. Ti ovládají valnou hromadu a mají v plánu poškodit podnik. Dalším způsobem je odčerpávání zisku. Nejdříve je založena dceřiná společnost. Odčerpávání zisku poté spočívá třeba v odprodávání majetku za velmi nízkou cenu právě vytvořené dceřiné společnosti. Zároveň také dochází k přenášení zakázek z mateřské společnosti do nově založené společnosti. Původní podnik tedy stále vyrábí, ale jeho zisk se ztrácí do dceřiné společnosti. Jednodušší formou a také méně napadnutelnou je provizní činnost. Dochází k přijímání provize za uzavření vzájemně výhodného obchodu s dodavatelem nebo odběratelem. Ovšem provize neprocházejí účetnictvím, protože se nejedná o oficiální provize. Posledním způsobem tunelování je snižování ceny podniku. Hospodářská situace se záměrně zatajuje nebo zhoršuje a budoucí kupec tak podnik získá za nižší cenu, než je skutečná cena podniku.¹⁶

V transformované ekonomice se také běžným jevem stalo lichvářství. Banky nebyly ochotny drobným podnikatelům půjčovat, proto podnikatelé hledali společnosti, které jim půjčí, i když jim poskytnou půjčku třeba až se stoprocentním úrokem¹⁷

2.3 Období 1996-2003

Obecně se dynamika růstu hospodářské kriminality v roce 1996 snížila. Došlo k růstu objasněných trestných činů a počet zjištěných trestných činů hospodářské kriminality oproti roku 1995 stagnoval. S největším podílem na zjištěných trestných činech hospodářské kriminality se tu objevují trestné činy podvodu. Mezi další časté trestné činy patří fakturační podvody, daňové úniky, pojišťovací podvody, atd. S nově objevujícím trestným činem je riziko počítačové kriminality.

¹⁵ BALOUN, V.: *Finanční kriminalita v České republice. Dílčí studie úkolu „Výzkum ekonomické kriminality“*. Praha : IKSP, 2004 s. 11.

¹⁶ CHMELÍK, J., HÁJEK, P., NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 45-46.

¹⁷ ŠTAIF, J., KÁRNÍK, Z. ed. *K novověkým sociálním dějinám českých zemí*. Praha: Karolinum, 1999. s. 45.

Jak jsem již výše uvedla, v 90. letech minulého století došlo ke krachu velkého množství bank. Po roce 1992 se tu objevilo mnoho nových finančních institucí. Dokonce některé z nich byly přímo pro účel tunelování zakládány. Pro tuto dobu jsou charakteristické hospodářské kauzy: případ Moravia banky anebo třeba také případ Investiční a poštovní banky, ale také je známý případ Harvardských fondů, případ Dealing nebo případ daňového úniku formou dovozu PHM aj.

V této době zde působila Služba policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti Policie České republiky (PČR). Její práci stěžovala nevyjasněná legislativní úprava v oblasti zákonné úpravy činnosti bankovních subjektů a také nejednoznačný právní výklad jednotlivých skutkových podstat trestných činů vztahujících se k hospodářské trestné činnosti. Dochází zde ke zvyšování počtu poznatků o legalizaci finančních prostředků, které mají původ v trestné činnosti. Legalizace je prováděna prostřednictvím legálních i nelegálních bankovních ústavů, zahraničních bankovních center nebo společnostmi stojících mimo bankovní sféru.¹⁸

Problémy se vytváří díky velkému množství vznikajících společností bez zkušeného managementu, nevyvážené struktury bankovního sektoru, s nefungujícím dohledem, využíváním bankovního systému k realizaci individuálních zájmů atd. Obtížnou překážkou je personální propojení vedení jednotlivých bankovních ústavů a jednotlivých akcionářů.

Pro důkladnější práci Služby policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti PČR byla vytvořena finanční zpravodajská jednotka, která působí v národním měřítku a ve vztahu k zahraničním bezpečnostním a policejním složkám i v mezinárodním měřítku.¹⁹

Následkem přistoupení ČR ke Štrasburským dohodám v roce 1995 vznikl nový zákon. S účinností od 1. července roku 1996. Vláda České republiky přijala zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů (zákon č. 61/1996 Sb.). Byl prvním základním právním předpisem v oblasti praní špinavých peněz a jeho přijetím jsme se zařadili mezi země, které legislativně bojují proti praní špinavých peněz.

V průběhu roku 1996 byl také zřízen Finanční analytický útvar Ministerstva financí (FAÚ MF). V tomto roce došlo ještě k uzavření dohody o spolupráci mezi Finančním útvarem MF, Službou policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti PČR a s Českou

¹⁸ Digitální Repoziář. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t021100b.htm>

¹⁹ Tamtéž.

národní bankou (ČNB). FAÚ MF shromažďuje údaje o finančních institucích a věnuje se šetření podezřelých obchodů hlášených povinnými osobami, ale i dalším podnětům. Na základě mezinárodních úmluv buduje spolupráci se zahraničím. Mezi jeho úkoly také patří kontrolní činnost a právní agenda spojená s přípravou předpisů v oblasti boje proti praní špinavých peněz, financování terorismu, mezinárodních sankcí a také vede řízení o přestupcích a správních deliktech. Tyto a další úkoly přispívají k včasnému rozpoznání podezření z trestné činnosti. Současně byla přijata vyhláška MF č. 183/1996 Sb., stanovující především technické aspekty podávání oznámení o neobvyklých obchodech.

Dokud se zde budou tvořit výnosy z kriminálních aktivit, stále zde bude problematika praní špinavých peněz a možné financování terorismu. Jelikož si vláda uvědomuje závažnost, přistupuje s dalšími kroky, které by měly přispět k usměrňování tohoto problému. Zákon č. 67/1996 o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, byl často novelizován, aby byl v souladu s platnou legislativou Evropské unie (EU). V roce 1997 nabyla účinnost mnohostranná Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu. Ta také umožnila bezproblémovou výměnu informací o vyšetřovaných subjektech mezi finančními jednotkami členských zemí. Česká republika také podepsala Mezinárodní úmluvu Organizace spojených národů (OSN) o potlačování financování terorismu a Úmluvu OSN o nadnárodním organizovaném zločinu. V roce 2002 nabyla účinnost novela trestního řádu provedena zákonem č. 265/2001 Sb. Touto novelou byla podstatně zjednodušena činnost orgánů činných v trestním řízení. Hlavním důvodem je možnost co nejdříve po spáchání trestného činu odhalit, usvědčit a potrestat pachatele.²⁰ Po roce 2002 je právní rámec České republiky do značné míry v souladu s Evropskou Úmluvou o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu.

2.4 Období 2004-2016

Poslední období začíná vstupem České Republiky do Evropské unie (1. května 2004). Taktéž v tomto období se vyskytuje hospodářská kriminalita. Žádná tržní ekonomika není imunní proti kriminálním aktivitám tohoto druhu, i když výskyt trestné činnosti začíná mírně klesat. Struktura kriminality se poměrně nemění, i když nové směry kriminality se rodí neustále. Právě sem může spadat informační kriminalita. Jedná se o formu kriminality, kdy se při páčání využívá výpočetní technika. Nejčastěji pachatel vytváří programy, které poté slouží k odčerpávání peněz firmy na svůj účet. Mezi další způsoby patří pronikání do počítačových

²⁰ FRYŠTÁK, M. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 187.

systemů (tzv. hacking), zneužívání informací ze sociálních sítí, napadání účtů internetového bankovníctví, podvodné e-shopy, partnerský stalking aj.²¹

Na začátku období se stav kriminality nejčastěji označuje jako stagnace, i přes to, že dochází k mírnému poklesu. V reálném životě je tento stav rušen osobními zkušenostmi a poznatky ze svého okolí, z médií apod. Téměř každý pak shrnuje pod kriminalitu vše negativní, co se děje ve státě a nejbližším okolí a do budoucnosti počítáme spíše se zhoršením stavu, přestože dochází k pozitivním změnám. Například pracovníci Policie mají soustavná vzdělávání a specializované kurzy, díky tomu se lépe dokumentují závažné kauzy hospodářské kriminality. Nejvíce se tu objevují hospodářské trestné činy jako úvěrové podvody, zpronevěra, porušování práv k ochranné známce. Naopak počet trestných činů krácení daní a podvodů poklesl.²²

Nejvíce trestných činů se vyskytuje v Praze. Není to úplně překvapivé, jelikož kriminalita se koncentruje ve velkých aglomeracích, kde je vysoká koncentrace lidí a snadno zajištěná anonymita prostředí. Mezi lety 2004-2008 dochází k mírnému poklesu kriminality v Praze. K růstu došlo akorát v letech 2009, 2011 a 2013. Velmi častěji se stává, že jsou sídla firem formálně přesouvány do Prahy a dalších velkých měst, případně i do států, kde je prověřování podezření zdlouhavé nebo rovnou do tzv. daňových rájů.²³

V roce 2005 došlo k výraznému vzestupu počtu úvěrových podvodů. Jelikož úvěrové podvody představují největší podíl hospodářské trestné činnosti (32 %), změny ve vývoji hospodářské kriminality jsou ovlivňované právě počtem úvěrových podvodů. Od roku 2005 dochází ke snižování počtu hospodářské trestné činnosti, i když roste počet pojistných podvodů, krácení daní, zpronevěr a porušování autorských práv.²⁴ Úvěrové podvody mají pořád stejný průběh. Pachatelé chtějí získat bankovní a spotřebitelské produkty a proto předkládají žádosti s nepravou identitou, uvedou hrubě zkreslené údaje, zamlčí jejich předlužení, uvedou nadhodnocenou cenu zastavované věci nebo třeba předloží padělaná potvrzení o výši příjmů. Tím zakrývají jejich nezpůsobilost zajistit návratnost poskytnutého úvěru.²⁵

V roce 2011 byly zjištěny nové jevy u vybraných hospodářských trestných činů. Např. v oblasti daňové kriminality se obchoduje s emisními povolenkami. V lednu 2011 došlo k hackerskému útoku na český registr emisních povolenek. Nejen v tomto roce, ale i v roce

²¹ FRYŠTÁK, M. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 51.

²² Diblíková, S. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2015*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 22.

²² MAREŠOVÁ, A. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2007*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 12.

²³ FRYŠTÁK, M. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 165.

předchozím a následujícím, bylo nejčastějším hospodářským trestným činem neoprávněné držení platebního prostředku. Tento hospodářský trestný čin představoval přibližně třetinu evidované hospodářské trestné činnosti. Výrazně vzrostl počet trestných činů porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže. S ohledem na výši způsobené škody je stále i v roce 2012 nejzávažnějším trestným činem hospodářské kriminality daňová kriminalita v podobě krácení spotřebních daní, ale i další druhy daňových úniků.²⁶

1.1.2013 prezident Václav Klaus vyhlásil rozsáhlou amnestii. Došlo k propuštění více než 6 tis. vězňů a zastavení tisíců rozpracovaných trestných kauz. Amnestie je spojována s nárůstem kriminality a proto ji společnost spíše odsuzuje. Byl tedy očekáván nárůst trestných činů, ke kterému také došlo, a byl zastaven několikaletý trend poklesu kriminality. Ve srovnání s předchozím rokem nárůst představoval 7 %. Asi 5 tis. z objasněných trestných činů je přisuzována právě amnestovaným.²⁷ V tomto roce dochází k nárůstu karuselových obchodů (také se jim může říkat kolotočové nebo kruhové podvody). Jedná se promyšlený daňový trestný čin, kdy dochází k úniku DPH. Principem je pře prodávání zboží mezi několika firmami, mezi kterými navíc figurují tzv. bílý koně. Zboží není určeno ke konečnému prodeji zákazníkům, hlavním cílem je získání daňových výhod.

V dalším roce došlo k nárůstu počtu zjištěných podvodů včetně úvěrových a také se zde vyskytují případy poškozování finančních zájmů nejen EU. Patří sem podvodné čerpání dotací, podpory zaměstnanosti, dotace na odstraňování následků živelných pohrom, předražené veřejné zakázky a zmanipulovaná výběrová řízení.²⁸

Rok 2015 je spojen s tzv. migrační vlnou. Při nelegální migraci na území ČR bylo zjištěno celkem 8 563 osob. I když podíl cizinců na celkovém počtu pachatelů trestné činnosti mírně narostl, největší část cizinců páchajících trestnou činností na území ČR stále tvoří občané Slovenska (38 % stíhaných a vyšetřovaných cizinců), Ukrajiny (15 %) a Vietnamu (10,5 %). Migrační vlna neměla na hospodářská kriminalitu velký dopad, v porovnání s předchozím rokem stagnovala.

Výrazné téma z roku 2015 (migrační vlna) pokračuje i nadále v roce 2016. Podíl cizinců na celkovém počtu pachatelů trestné činnosti lehce vzrostl na 9 %, ovšem při nelegální migraci bylo zjištěno o 37 % méně osob.

²⁶ MAREŠOVÁ, A. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2011*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 10.

²⁶ MAREŠOVÁ, A. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2014*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s.110.

Mezi známé kauzy patří případ Pozemkových fondů, Biolíh, Pandury, Gripeny, Karlovarská losovačka, Syner v Liberci a v rámci hospodářských kauz jsou známá i jména jako Gross, Řebíček nebo třeba Jiří Čunek.

Období	Pachatelé	Delikty	Ekonomické mezníky
-1980	jednotlivci	rozkrádání soc. vlastnictví	totalitní vedení
	„veksláci“	překupování bonů	plánovaná ekonomika
	profese ve službách	obcházení denních předpisů	
1989-1995	menší skupiny	lichvářství	sametová revoluce
		tunelování bank	privatizace, restituce
		praní špinavých peněz	otevření hranic
1996-2003	organizované skupiny	fakturační podvody	rozvoj mezinárodní obchodu
		daňové úniky	
		pojišťovací podvody	
2004-	odborníci na vysoké úrovni	dotační podvody	vstup ČR do EU
		nové technologie	migrační přesuny
		rychlé přesuny výnosů z t. č.	boj proti terorismu

Tabulka 1: Vývoj hospodářské kriminality a typické znaky

Zdroj: vlastní zpracování

2.5 Prognóza dalšího vývoje

Dle Finančního analytického úřadu lze z analýzy dosavadního dlouhodobého vývoje za současného zohlednění aktuálních událostí a trendů očekávat, že praní peněz a financování terorismu bude i nadále jedna z největších globálních hrozeb. Bude docházet k častější využívání virtuálních měn, elektronických platebních bran a elektronických peněženek. Lze také předpokládat investice výnosů z trestné činnosti páchané v České republice i v zahraničí do tuzemských nemovitostí a pokusy o legalizaci výnosů z trestné činnosti prostřednictvím bankovních účtů založených na falešnou či odcizenou identitu.²⁹

Nadále je velký podíl různých forem podvodného jednání a očekává se snaha o možné nové způsoby páchaní trestné činnosti. Neustále jsou tedy potřeba vyšší nároky na složky, které se podílejí na vytváření opatření pro boj proti praní peněz, financování terorismu, na odhalování trestných činů, jejich vyšetřování a na zamezování takových podvodů.

²⁹ Výroční zpráva Finančního analytického úřadu za rok 2017, vydal FAÚ 2018, dostupné na: http://www.financnianalytickyurad.cz/download/FileUploadComponent1519645003/1523454154_cs__vyrocnii_zprava_fau_2017.pdf

2.6 Statistické údaje trestných činů

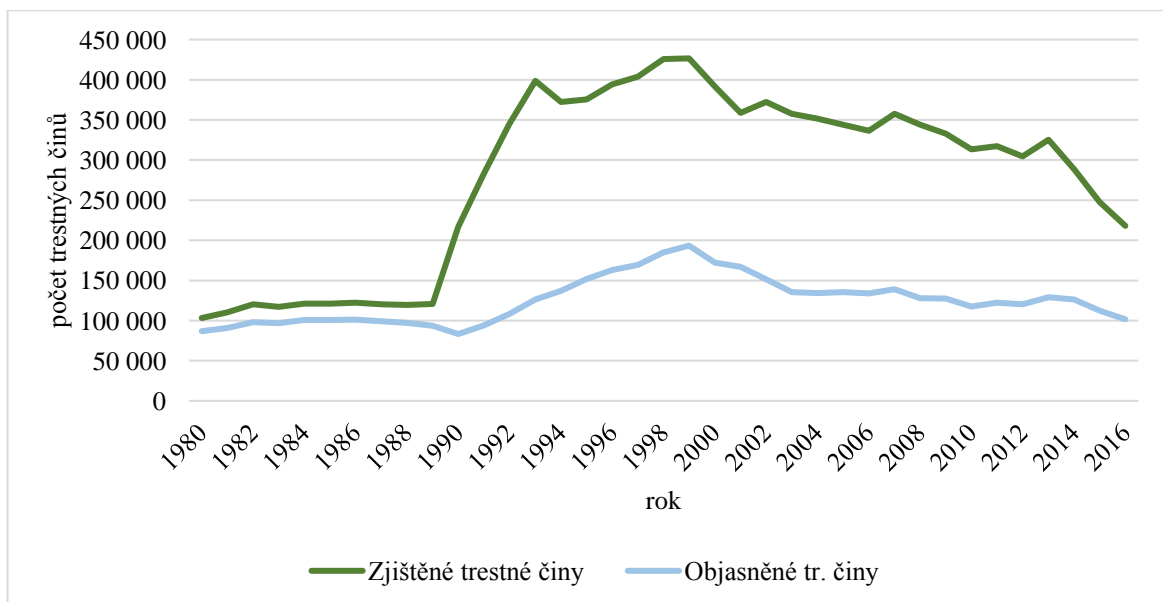
V této části se budu zabývat vybraným statistickým údajům a to především celkové kriminalitě v ČR, struktuře kriminality a počtu hospodářských trestných činů. Data jsem čerpala z Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. Jedná se o statistiky Ministerstva vnitra, tj. statistiky Policie České republiky. Nutné je uvést, že ještě existují statistiky Ministerstva spravedlnosti. Odlišují se tím, že do hospodářské kriminality zahrnuje pouze trestné činy vymezené v hlavě druhé zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku. Ministerstvo vnitra navíc zahrnuje i trestné činy, které jsou uvedené v hlavě deváté zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku.

2.6.1 Celková kriminalita v ČR

Radikální růst kriminality kulminoval v roce 1999 (Obrázek 2), poté dochází k mírnému poklesu či stagnaci s výjimkami za některé roky. Poklesy a nárůsty jsou především ovlivňované částí evidované kriminality, která se nazývá majetková kriminalita. O výraznější změnu trendu došlo v roce 2007. Změna nastala díky trestnému činu řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění, který se později stal opět jen přestupkem. V roce 2011 došlo k růstu počtu trestných činů násilné povahy, činů zahrnovaných do drogové kriminality a nárůstem počtu trestného činu znásilnění. Naopak růst v roce 2013 byl zaviněn vyhlášenou amnestií.

Tzv. objasněnost kriminality za sledované období obsahuje méně tak výrazných změn jako počet evidovaných trestných činů a stále se pohybuje okolo 40 %. Objasněné trestné činy jsou takové, u kterých byl pachatel znám nebo zjištěn.

I když po roce 2013 pokračuje snižování kriminality, zároveň počet objasněných trestných činů se téměř nemění a to není úplně pozitivní.

Obrázek 2: Celková kriminalita v ČR v letech 1980-2016

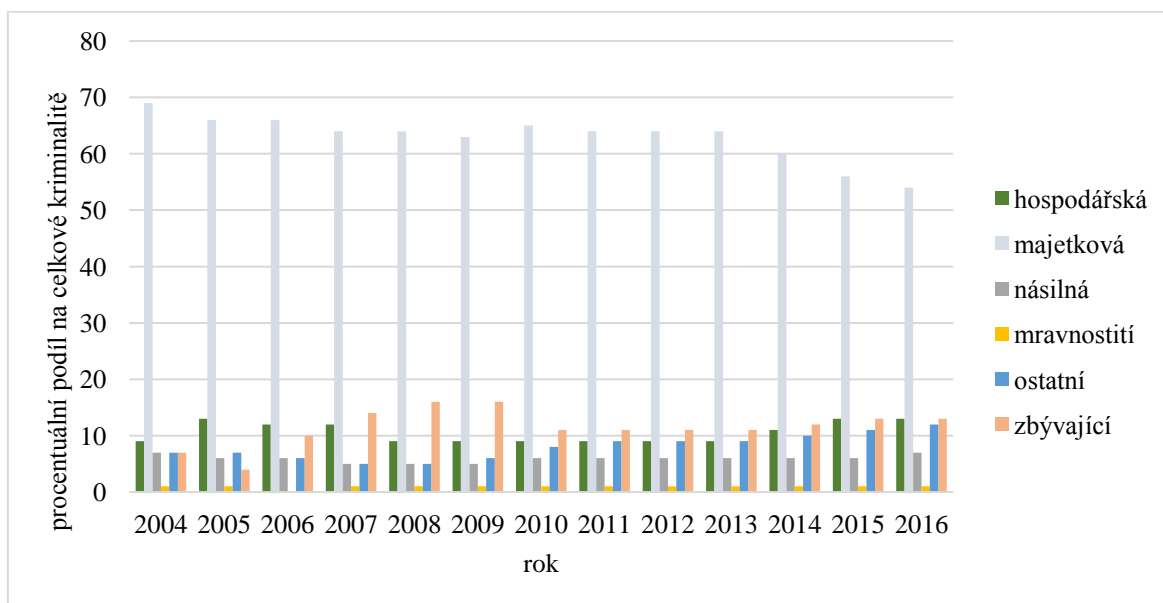
Zdroj: zpracováno dle studií Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, zdroje [15-19]

2.6.2 Struktura kriminality

Každý rok má největší podíl majetková kriminalita (Obrázek 3), proto určuje trendy celkové kriminality. Majetková kriminalita je zároveň druhem kriminality s nejnižší objasněností (cca 23 % v roce 2015). Ve struktuře je zahrnutá také ostatní a zbývající kriminalita. Jsou to druhy kriminality, které mají neurčitý a pohyblivý obsah. Do ostatní kriminality spadá poškozování cizích práv, zanedbání povinné výživy, ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství, silniční dopravní nehody, řízení motorového vozidla bez řidič. oprávnění. Do zbylé kriminality patří maření výkonu úředního rozhodnutí, výtržnictví, sprejerství, drogová kriminalita atd. Naopak od majetkové kriminality se ostatní a zbývající kriminality liší vysokou mírou objasněnosti (cca 83 % v roce 2015). Za oba tyto typy trestné činnosti bylo stíháno dohromady více pachatelů než za kriminalitu majetkovou. Hospodářská kriminalita má cca 55 % objasněnosti za rok 2015. Přibližně čtvrtinu hospodářských trestných činů tvoří čin neoprávněné držení platební karty, který má nízkou míru objasněnosti a celkově tak ovlivňuje míru objasněnosti hospodářských trestných činů. Součástí struktury kriminality je také mravnostní kriminality, i když její podíl je již několik let zcela zanedbatelný. Struktura kriminality se neustále mění.

Může docházet ke změně hodnocení skutků, takže dříve hodnocené skutky jako přestupky se stávají trestnou činností nebo se objevují zcela nové skutky. Nejen pod druhy ostatní a zbývající kriminalita se objevují činy kriminalizované teprve v posledních letech. Objevují se také u majetkové a hospodářské kriminality a to i v takové míře, že výrazně ovlivňují celkový stav kriminality. Už výše jsem se zmiňovala o vyhlášení amnestie v roce 2013. Struktura

kriminality se však v tomto roce nijak nezměnila, došlo pouze k mírnému zvýšení počtu evidovaných trestných činů u všech jednotlivých druhů kriminality.

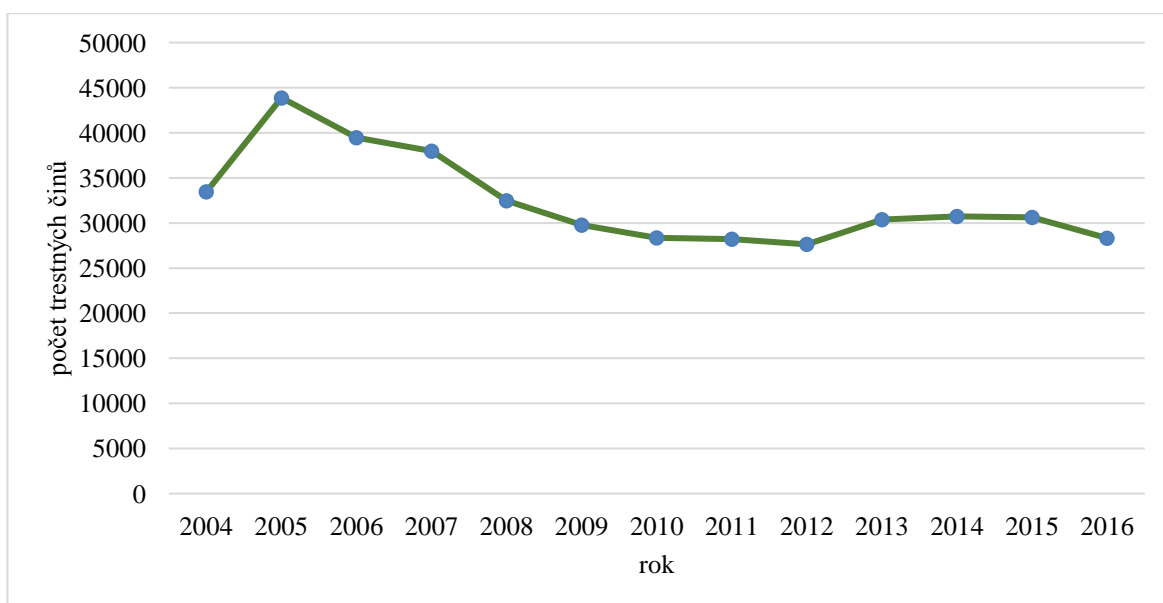
Obrázek 3: Struktura kriminality 2004-2016

Zdroj: zpracováno dle studií Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, zdroje [15-19]

2.6.3 Počet hospodářských trestných činů

Úroveň trestné činnosti se v tomto století celkem stabilizovala (Obrázek 4). Hospodářská trestná činnost se v posledním desetiletí pohybuje průměrně okolo 32 tis. evidovaných trestných činů ročně. Po roce 2009 dochází k výraznějšímu poklesu, který byl zapříčiněn snížením počtu stíhaných úvěrových podvodů.

V roce 2015 hospodářská kriminalita stejně jako v roce 2014 stagnovala. Celková škoda způsobená v oblasti hospodářské trestné činnosti v tomto roce činila 20,25 mld. Kč. Z této částky největší podíl připadá na trestné činy kráčení daně, podvod a zpronevěru. Naštěstí i trestné činy daňové kriminality mají stále obtížnější způsob páčání a proto jejich počet klesá. Následující rok (2016) se oproti téměř neměnným rokům 2014 a 2015 vyznačuje poklesem a to o 7,5 %.

Obrázek 4: Počet hospodářských trestných činů v letech 2004-2016

Zdroj: zpracováno dle studií Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, zdroje [15-19]

3 ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY ČINNÉ VE VYŠETŘOVÁNÍ

Na bezpečnosti státu se podílí mnoho složek, které jsou zřízeny na základě legislativy. Níže jsou popsány orgány s celostátní působností, které se zabývají hospodářskou trestnou činností. Jejich hlavním cílem je odhalování a vyšetřování hospodářských trestných činů, které narušují bezpečnost státu. Mimo tyto složky, zde jsou i orgány s mezinárodní působností jako jsou MONEYVAL, European Anti-fraud Office a Financial Action Task Force.

3.1 Nejvyšší kontrolní úřad

Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) je nezávislý orgán, který kontroluje hospodaření České republiky. NKÚ je zřízen Ústavou ČR, podrobněji pak jeho postavení, působnost a pravomoci jsou upraveny v zákoně č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu.

Sídlo NKÚ je v hlavním městě Praze. V čele stojí prezident a viceprezident, ty jmenuje na návrh Poslanecké sněmovny prezident republiky na 9 let. Prezident, viceprezident a 15 členů NKÚ tvoří společně orgán zvaný Kolegium, ten zajišťuje objektivitu a nezávislost v rozhodování o kontrolách a o důležitých otázkách týkajících se NKÚ. Členy NKÚ volí na návrh prezidenta Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR a jsou voleni bez časového omezení. Dalším orgánem jsou senáty, které jsou tvořeny členy NKÚ a jsou minimálně tříčlenné. Kolektivní orgány Kolegium a senáty NKÚ schvalují plán kontrolní činnosti i výsledky kontrol. NKÚ předkládá Poslanecké sněmovně a Ministerstvu financí účetní závěrku kapitoly Nejvyšší kontrolní úřad.

NKÚ svým konceptem splňuje základní principy a doporučení Lidské deklarace, která byla přijata na zasedání Mezinárodní organizace nejvyšších kontrolních institucí (INTOSAI). INTOSAI působí jako nezávislá, autonomní, nepolitická organizace zastřešující organizace pro externí vládní audit. Lidská deklarace stanovila základní požadavky na úpravu postavení a nezávislosti kontrolních institucí, základní požadavky na jejich vztahy s parlamenty, vládami a dalšími orgány státní správy a na oprávnění vydávat zprávy o svých kontrolních nálezech.³⁰

Mezi oblasti, které NKÚ kontroluje, patří hospodaření státu se státním majetkem a s prostředky získanými ze zahraničí. Kontroluje plnění státního rozpočtu a státní závěrečný účet. Naopak pod něho nespadá kontrola prostředků obcí, měst a krajů.³¹

³⁰ About us. *INTOSAI* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.intosai.org/about-us.html>

³¹ O nás: Postavení a působnost. *Nejvyšší kontrolní úřad ČR* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/o-nas/postaveni-a-pusobnost/>

3.2 Česká národní banka

Česká národní banka je centrální bankou České republiky a orgán, který vykonává dohled nad finančním trhem. Je to právnická osoba veřejného práva. Je nezávislá, zřízena Ústavou České republiky a je v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance. Sídlí v Praze, ale má sedm regionálních zastoupení, která se nachází v Praze, Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a v Ostravě. Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada, v jejímž čele je guvernér. Prezident republiky jmenuje členy bankovní rady a to nejvýše na dvě šestiletá období. Její povinností je dvakrát v roce přiblížit Poslanecké sněmovně to, jak je na tom ČR finančně.³²

Hlavním úkolem je zabezpečení cenové stability, tj. nízkoinflační prostředí v ekonomice. Jako jediná může vydávat bankovky a mince, zajišťuje dostatečné množství peněz v oběhu a eviduje pozmeněné a padělané peníze. ČNB také spravuje devizové rezervy státu, stará se o operace na devizovém trhu a reguluje ho. Určuje pravidla provádění platebního styku bankami, ale i nebankovními subjekty. Dbá o plynulý a hospodárný platební styk a také se podílí na zajištění bezpečnosti, spolehlivosti a efektivnosti platebních nástrojů. Mimo tyto úkoly je také bankou státu, provádí operace spojené se státními cennými papíry, reprezentuje stát v oblasti měnové politiky a zastupuje Českou republiku na jednání MMF a Světové banky.

3.3 Finanční analytický úřad

Finanční analytický úřad je správním úřadem a plní funkci finanční zpravodajské jednotky pro Českou republiku. V čele FAÚ stojí ředitel a sídlo se nachází v Praze.

Byl zřízen zákonem č. 368/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o právního nástupce Finančního analytického útvaru jako odboru Ministerstva financí.³³

Mezi hlavní úkoly tohoto úřadu patří příjem a analýza oznámení o podezřelých obchodech od povinných osob a dalších podnětů a kontrolní činnost a vedení řízení o přestupcích. Dále vede právní agendu spojenou s přípravou předpisů v oblasti boje proti praní špinavých peněz,

³² O ČNB. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

³³ Úřední deska: POSKYTNUTÉ INFORMACE DLE ZÁKONA 106/1999SB. *Finanční analytický úřad* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyurad.cz/uredni-deska/poskytnute-informace-dle-zakona-106-1999sb.html>

financování terorismu, mezinárodních sankcí a s vedením správních řízení. Taktéž spolupracuje se zahraničím a to s více než 150 partnerskými zpravodajskými jednotkami z celého světa.³⁴

Je podřízený k Ministerstvu financí a činnost úřadu podléhá kontrole parlamentní komisi pro kontrolu činnosti Finančního analytického úřadu.

3.4 Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování

Národní centrála proti organizovanému zločinu (NCOZ SKPV) je výkonným pracovištěm služby kriminální policie a vyšetřování s celostátní působností.

Vedení a centrála sídlí v Praze, ale v rámci jednotlivých regionů je činnost centrály přenesena na expozitury, které se nachází v Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně, Olomouci a Ostravě. Expozitury se především zabývají organizovanou trestnou činností, která je páchána v místě příslušného teritoria. V čele tohoto útvaru stojí ředitel a 3 náměstci. Náměstek pro výkon, náměstek pro podporu výkonu a náměstek pro logistiku.

NCOZ SKPV vznikla 1. srpna 2016 sloučením Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV a Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality SKPV.

NCOZ SKPV se specializuje na odhalování korupce, závažné trestné hospodářské činnosti, organizovaného zločinu, kybernetické kriminality a terorismu a extremismu. Dále plní úkoly úřadu pro dohledávání majetku z trestné činnosti na území České republiky, národní centrály proti penězokazectví, národního kontaktního bodu pro terorismus, národního kontaktního bodu pro kybernetickou kriminalitu a národního kontaktního místa pro počítačové hlášení závadného obsahu a závadových aktivit v síti internet a také určeného pracoviště pro boj proti daňovým únikům a daňové kriminalitě.

Mimo vymezené úkoly se podílí na řešení úkolů svěřených do působnosti Policejního prezidenta ČR a Ministerstva vnitra ČR.

V rámci NCOZ SKPV funguje také meziresortní tým Daňová kobra. Jedná se o společný tým sestavený ze zástupců NCOZ SKPV, Generálního finančního ředitelství a Generálního ředitelství cel. Jejich spolupráce umožňuje rychlejší předávání informací a včasné identifikování a odhalování kauz. Daňová Kobra bojuje proti daňovým únikům a daňové kriminalitě, především v oblasti daně z přidané hodnoty a spotřební daně. Hlavním cílem je

³⁴ Úřední deska: O úřadu. *Finanční analytický úřad* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickurad.cz/uredni-deska/o-uradu.html>

zajištění řádného výběru daní, případně vrácení nezákonně získaných prostředků do státního rozpočtu a postih pachatele.³⁵

3.5 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) je ústředním orgánem státní správy České republiky se sídlem v Brně. Zajišťuje fungování trhů, které nebude v rozporu s pravidly hospodářské soutěže a bude přinášet prospěch spotřebitelům. ÚOHS je zcela nezávislý ve své rozhodovací činnosti.

V čele stojí předseda, který je jmenován prezidentem na návrh vlády. Funkční období je na 6 let a nikdo nesmí být jmenován na více jak dvě funkční období. Úřad je členěn na 5 sekcí, které řídí místopředsedové. První sekcí je Sekce pro hospodářskou soutěž, dále je Sekce veřejných zakázek, Sekce legislativy a veřejné regulace, Sekce vnějších vztahů a správy Úřadu a poslední sekcí je Sekce druhostupňového rozhodování.

ÚOHS vznikl 1. července 1991 pod názvem Český úřad pro hospodářskou soutěž. V roce 1992 byl nahrazen Ministerstvem pro hospodářskou soutěž. Pod názvem ÚOHS začal fungovat od 1. listopadu 1996. Působnost Úřadu je vymezena zákonem č. 273/1996 Sb. o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 187/1999 Sb. kterým se mění zákon č. 273/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.³⁶

Hlavním úkolem Úřadu je vytvářet podmínky pro podporu a ochranu hospodářské soutěže a realizovat dohled při zadávání veřejných zakázek. Snaží se o vedení soutěžitelů, aby se chovali v souladu s principy soutěžního práva, zakročuje proti chování, které narušuje hospodářskou soutěž, uskutečňuje kontroly u zadavatelů, ověřuje úkony zadavatelů veřejných zakázek atd. Úřad je také poradenským, monitorovacím a konzultačním orgánem a provádí kontrolu zneužití významné tržní síly.³⁷

3.6 MONEYVAL

Tato organizace se oficiálně nazývá Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Jedná se o kontrolní orgán Rady Evropy.³⁸

³⁵ O Daňové Kobra. *Daňová Kobra* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.danovakobra.cz/>

³⁶ O Úřadu: Historie Úřadu. *Úřad pro ochranu hospodářské soutěže* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/cs/o-uradu/historie-uradu.html>,

³⁷ O Úřadu: Poslání a kompetence. *Úřad pro ochranu hospodářské soutěže* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/cs/o-uradu/historie-uradu.html>

³⁸ Mezinárodní spolupráce: MONEYVAL. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/moneyval>

Sídlo se nachází v Štrasburku. Předsednictvo je tvořeno předsedou, místopředsedou a dalšími třemi členy, které jsou volení výborem na období dvou let.

Mezi jeho členy patří členské státy Rady Evropy, které nejsou členy Finančního akčního výboru (FATF), Rusko (ty jsou členem FATF) a Izrael. Dále státy, kteří mají statut pozorovatele (Japonsko, Mexiko, Spojené státy americké). Česká republika je členem regionálního uskupení podle FATF, tam spadají všechny nově přichozí státy do Evropské unie. Tzn., že nejsou členy Finančního akčního výboru (FATF).

Výbor byl založen již v roce 1997 Radou Evropy a to pod názvem Výběrový výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz se zkratkou PC-R-EV. Působení bylo upraveno obecnými ustanoveními rezoluce Res (2005) 47 o výborech a podřízených orgánech, jejich působnosti a pracovních metodách. V roce 2010 přijal Výbor ministrů usnesením CM/Res (2010) 12 o statutu Výboru odborníků pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu. V roce 2011 MONEYVAL postoupil na samostatný monitorovací orgán v rámci Rady Evropy. Nově se také stal přímo odpovědným Výboru ministrů. V dalších letech došlo ke změnám v rámci přijetí usnesení CM/RES (2013) 13 a poté usnesení CM/RES (2017) 19.³⁹

Hlavním úkolem je posuzovat u členských států dodržování mezinárodních norem proti praní špinavých peněz, financování terorismu a efektivnosti jejich provádění. Také zajišťuje, aby členské státy užívaly funkční systémy, a zároveň se snaží o zlepšení schopnosti vnitrostátních orgánů účinněji bojovat proti praní špinavých peněz a financování terorismu.⁴⁰

3.7 Financial Action Task Force

Mezinárodní mezivládní organizace Finanční akční výbor, má celosvětový význam při vytváření norem a hodnocení zemí v oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu.

Hlavní sídlo se nachází v Paříži. Předsednictvo se skládá z předsedy a místo předsedy, kteří jsou vybrány do této funkce na jeden rok.

³⁹ Home: At the glance. *Council of Europe* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/home>

FATF se skládá z 35 členských států a 2 regionálních organizací, pozorovatelů FATF, přidružených členů FATF a mezinárodních organizací, které mají status pozorovatele FATF. Zastupuje tak většinu významných finančních center ve světě.⁴¹

Vznikl v roce 1989 na summitu G7 za účelem boje proti rostoucímu problému praní špinavých peněz. V roce 1990 vydal tzv. Čtyřicet doporučení v boji proti praní špinavých peněz. V roce 2001 byla doplněna o 9 Speciálních doporučení v boji proti financování terorismu. Doporučení byla několikrát revidována a nyní slouží i proti korupci a daňovým trestným činům.⁴²

FATF stanovuje normy a podporuje účinné provádění opatření pro boj proti praní špinavých peněz, financování terorismu a dalších souvisejících hrozeb pro integritu mezinárodního finančního systému. Dále sleduje pokrok svých členů, zkoumá různé techniky a opatření v této problematice. Jedním z úkolů je také vydávání seznamu rizikových a nespolupracujících zemí nebo území tzv. Black list FATF. Celkově se tedy snaží chránit mezinárodní finanční systém před zneužitím.⁴³

3.8 European Anti-fraud Office

Evropský úřad pro boj proti potírání podvodného jednání (OLAF) je nezávislý a působí v rámci Evropské komise. Jeho poslání je především chránit finanční zájmy Evropské unie.

Sídlo úřadu se nachází v Bruselu. V čele stojí prezident, který je jmenovaný Evropskou komisí po konzultaci s Evropským parlamentem. Je zcela nezávislou institucí, která podléhá kontrole pouze dozorčímu orgánu. OLAF spolupracuje s některými orgány EU, především s Europolem a s Eurojustem.⁴⁴

OLAF byl vytvořen v roce 1999 na základě rozhodnutí Evropské komise. Nahradil tak předchůdce Koordinační jednotku pro prevenci podvodů, která měla menší pravomoc.⁴⁵

⁴¹ About: Members and Observers. *Financial Action Task Force* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>

⁴² Zahraniční sektor: Mezinárodní spolupráce. *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-institute/mezinarodni-spoluprace-boj-proti-prani-11642>

⁴³ About: Who we are. *Financial Action Taks Force* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>

⁴⁴ DRULÁKOVÁ, R. *Vnitřní bezpečnost Evropské unie: prostor svobody, bezpečnosti a práva*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica, 2011, s. 118.

⁴⁵ Mezinárodní spolupráce: OLAF. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/olaf>

OLAF je pověřený odhalovat podvody s finančními prostředky EU, vyšetřovat je a snažit se o zamezení takových podvodů. Vypracovává účinnou politiku boje proti podvodům a podporuje orgány a instituce EU při vytváření a provádění právních předpisů v této problematice. Hlavním cílem je, aby veškeré peníze daňových poplatků EU byly využity na projekty, které přispívají k růstu Evropy. Taktéž odhaluje a vyšetřuje možná zanedbání povinností úředníků, členů orgánů a institucí EU. Díky tomu posiluje důvěru občanů v orgány EU.⁴⁶

⁴⁶ O nás: Naše činnost. *Evropský úřad pro boj proti podvodům* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/anti-fraud/about-us/mission_cs

4 DELIKTY PROTI VEŘEJNÝM ROZPOČTŮM

Mezi velmi závažné delikty finanční kriminality patří delikty proti veřejným rozpočtům, jelikož napadají přímo fungování státu. Do soustavy veřejných rozpočtů v ČR spadá státní rozpočet, rozpočty měst, obcí a krajů. Veřejné rozpočty jsou významným nástrojem veřejné politiky, každý slouží k zajištění veřejných statků, vybudování podmínek pro fungování soukromého sektoru a také přispívá ke stabilizaci ekonomiky. Jedná se o bilanci příjmů a výdajů a jsou sestavovány na jeden fiskální rok.

Veřejné příjmy a výdaje se dělí na běžné, kapitálové a ostatní příjmy. Mezi příjmy spadají daňové příjmy, poplatky, příjmy z vlastní činnosti, z prodeje majetku, z emise dluhopisů, přijaté dotace a transfery. Veřejné příjmy jsou zdrojem krytí veřejných výdajů. Veřejné výdaje jsou finanční prostředky poskytnuty na vládní nákupy zboží a služeb, dotace, transfery, financování orgánů státu, intervence, úroky z dluhů apod.

V této kapitole jsou popsány možné druhy deliktů proti veřejným rozpočtům a dále se detailněji zabývá deliktům proti veřejným zakázkám.

4.1 Daně a poplatky a podobné povinné platby

Daň je zákonem uložená povinná, nenávratná platba plynoucí do veřejného rozpočtu, je neúčelová a neekvivalentní. Povinnost fyzické a právnické osoby odvést peněžitou částku, ve stanovených lhůtách, přitom za odvedení nedostane bezprostředně žádnou protihodnotu. Daně lze dělit na daně přímé a nepřímé. Nepřímé daně zatěžují výrobky a služby, přímé daně zatěžují příjmy a majetek. Daňové příjmy představují hlavní část veřejných příjmů. Poplatek je dobrovolná, ekvivalentní, jednorázová platba, která je vybírána za poskytnutí určité služby nebo za vydání osvědčení. Poplatky se dělí na místní, soudní a správní.

Zkrácením daně (poplatku nebo podobných povinných plateb) je jednání, při kterém je poplatníkovy vyměřena a tím pádem je i zaplacená nižší daň, než která měla být zaplacená a vyměřena. Jde o nelegální ovlivnění daňové povinnosti, kdy povinný subjekt předstírá nižší rozsah povinnosti. Mezi konkrétní příklady patří zkrácení daně z příjmů nebo daně z přidané hodnoty, jestliže pachatel uvede v daňovém přiznání zkreslené údaje, tím pádem dojde ke snížení daňového základu a zaplacení nižší daně. Zkreslené údaje jsou spojeny s machinacemi v účetnictví. Dochází buď k předstírání skutečností zařazováním fiktivních dokladů, nebo naopak k jejich zatajování v podobě nezaúčtování nebo zaúčtování v nižším rozsahu některých zdanitelných příjmů.

Taktéž se jedná o zkrácení daně, pokud k vyměření a zaplacení daně vůbec nedošlo, i když k vyměření a zaplacení dojít mělo. Jde o nelegální ovlivnění daňové povinnosti, spočívající v nekonání povinného subjektu. Ke zkrácení daně dochází tak, že poplatník daňové priznání nepodá a daň nezaplatí, i když měl zdanitelné příjmy, který podléhal zdanění a osoba byla povinna podat daňové priznání a daň zaplatit.

Dále lze uvést účtování vyšších nebo nižších cen za dodané zboží nebo služby, placení vyšších úroků, než je obvyklé nebo třeba placení za nepřiměřeně vysoké licenční poplatky za použití patentů atd.⁴⁷

Vylákání neoprávněných daňových výhod může být další skupinou deliktů. Dochází zde k předstírání skutečností, ze kterých plyne povinnost státu poskytnout plnění. Pachatelé nejčastěji uplatňují nadměrný odpočet daně z přidané hodnoty při fingování vývozu zboží do zahraničí. Nebo nárok na vrácení spotřební daně při fingování vývozu zdaněných vybraných výrobků do ciziny. Nejedná se tedy o zkracování plnění vůči státu, ale naopak vyžadování výhody ve formě peněžní výplaty.

4.2 Clo

Clo je taktéž povinná platba, která je stanovena právními předpisy, ale od daní a poplatků je odlišná. Proto zde jsou celní podvody uvedeny jako další skupina deliktů proti veřejným rozpočtům, i když při celních podvodech zároveň dochází k daňovým únikům. Clo je platba vybíraná státem při přechodu zboží přes celní hranice. Clo má především chránit vnitřní trh, vnitřní ekonomiku a může přispívat k dovozu či vývozu určitých komodit. Clo upravuje celní zákon, vybírá a kontrolu je celní správa. Clo lze dělit podle obchodně politického dělení, dělení z hlediska pohybu zboží, z hlediska účelu, z hlediska výpočtu⁴⁸

Delikty v této oblasti nastávají především kvůli nekvalitnímu personálnímu obsazení, které plyne v nedbalost a přijímání úplatků. Může se jednat o podvody při dovozu jakéhokoliv spotřebního zboží, nejčastěji však dochází k podvodům při dovozu lihu a lehkého topného oleje. Patří sem podvody jako nesprávný popis zboží, nezapočítávání nákladů na dopravu, podfakturace zboží, nepřihlášení zboží celnímu úřadu, machinace s původem zboží. Potrestání jsou jak prodejci, tak dopravci, ale na samotné organizátory se málo kdy dostane. Tato nelegální

⁴⁷ŠÁMAL, P. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 369.

⁴⁸CLO. *Celní správa České republiky* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/Stranky/default.aspx>

činnost způsobuje ztrátu pro domácí výrobce a pro veřejné rozpočty (ohledně cel, daní a zvýšení výdajů na krytí sociálních dopadů.

4.3 Dotace a subvence

Dotace může být peněžité dar nebo peněžité úhrada, která sníží cenu určitého statku, který je ve veřejném zájmu. Plyne z veřejných rozpočtů státu nebo územněsprávních celků. Dotační podvod nastává při uvádění nepravdivých, hrubě zkreslených údajů nebo při jejich zamlčení v žádosti o poskytnutí dotace.

V obou případech se jedná o pomoci nenávratné. Na rozdíl od dotace má subvence přesné určení způsobu použití. Tam, kde se o dotacích a subvencích rozhoduje, mají sklon ke korupci státních úředníků.

Dotační podvodu může nastat při zažádání o dotaci, kdy nejsou uvedeny přesné částky nebo při zažádání vyšší finanční pomoci, než je zapotřebí k realizování záměru. K deliktu také dochází, pokud je vystavena falešná žádost na neexistující projekt.

4.4 Veřejné zakázky

Veřejná zakázka představuje zadání práce, objednání díla nebo služby. Zadavatelem je veřejný subjekt (stát, obec, samosprávný celek, organizace jimi založené atd.) a zajištění veřejné služby zprostředkovávají soukromé subjekty. Zakázka je hrazena z rozpočtu veřejných financí a důvodem realizace je veřejná potřeba či zájem. Jedná se tedy o smlouvu mezi zadavatelem a jedním nebo více dodavateli.

Veřejné zakázky jsou pro zhotovitele velmi atraktivní a to rovnou z několika důvodů. Hlavním důvodem jsou finance. Veřejné subjekty jsou solventní a plní své závazky lépe jak soukromé subjekty, které navíc mohou téměř kdykoliv zaniknout a vymáhání peněz je poté složitější. Také často správci veřejného majetku nejsou tak důslední a přísní, jelikož jde pouze o hodnoty svěřené. Bohužel často při plnění veřejných zakázek dochází k odevzdání nekvalitní práce, k podvodům při přidělování veřejných zakázek a tyto podvody doprovází úplatkářství a korupce.

4.4.1 Zmanipulované losování z osudí

Losování v soutěži o miliardovou zakázku na stavbu karlovarské arény (KV Aréna) z roku 2006. Původně mělo jít o výstavní, sportovně kulturní a kongresové centrum a jejím vzorem měla být hokejová aréna v Liberci. Organizoval ho Jiří Pilský (společnost Stormen), ta pověřila

další firmu StoneBlock. Tím se společnost Stormen chtěla zbavit zodpovědnosti za výsledek soutěže. Zadavatel tak ztratil přímou kontrolu nad losováním a nad jeho řádným transparentním průběhem. Zástupci firmy StoneBlock losovali, za přítomnosti notářky, z osudí 16 uchazečů. Vybrali tak 5 finalistů, z nichž pak hodnotící komise vybrala vítěze.

Na nahrávce, která se vyskytuje na internetu, je patrné jak Roman Krist (zaměstnanec firmy StoneBlock) vylosoval náležitě první tři uchazeče. Ovšem při losování čtvrtého a pátého uchazeče se interval vytažení lísku prodloužil až na půl minuty. Neúměrnou dobu organizátor zdůvodnil tak, že lísky jsou slepené. Více zajímavé je, že posledním vytaženým uchazečem je stavitel právě liberecké arény (sdružení firem Syner, Metrostav a Baustav). Případem se začíná zabývat antimonopolní úřad a prezidium Notářské komory. Vedení radnice v losování, žádný problém nevidělo a odmítá názor opozice, že je nová hala zbytečně předražená a není multifunkční, ale především hokejová.

Antimonopolní úřad udělil v roce 2007 půlmilionovou pokutu, je to jedna z nejvyšších jakou kdy antimonopolní úřad vyměřil městům a obcím. Karlovarský magistrát pokutu zaplatil a poté se proti ní odvolal. Úřad by si mohl peníze z jejich účtu stáhnout sám, proto pokutu rovnou uhradili. Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost města a potvrdil rozsudek Krajského soudu v Brně, který taktéž zjistil netransparentnost v zadávacím řízení a potvrdil rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o udělení pokuty.

Notářka Lenka Máchová měla dohlížet na losování, v zápisu sepsala průběh losování, o podezřelém tahání lístků se však nezmínila. Notářská komora se za svoji členku postavila a tvrdí, že notář není zárukou dodržování pravidel či zákona. Pouze má popsat, co viděl a slyšet tak, aby z jeho zápisu bylo možno posoudit, zda byla pravidla porušena nebo ne.

Případem se zabývala i protikorupční policie, která kauzu v roce 2008 odložila. V lednu 2011 ministr vnitra Radek John nechal znovu otevřít tuto kauzu. Zadal policejní inspekci, aby rozhodnutí policistů prošetřila. John měl podezření, že v této kauze došlo k obrovské skartaci dokumentů. Ovšem ani Inspekce ministra vnitra po několika měsících šetření nikoho neobvinila.

V roce 2012 chtělo město halu vrátit společností Syner, Metrostav a Bau-Stav, protože jim přišla předražená. Soud rozhodl, že majitelem jsou Karlovy Vary, jelikož se město celou dobu chovalo jako majitel haly. Žalobu města, že je hala předražená soud také zamítl.

V roce 2014 si stát nárokuje celkem 312 miliónů korun z městské pokladny za porušení zákona. Tato částka zahrnuje dotaci a penále, představuje asi čtvrtinu ročního rozpočtu města. Finanční úřad kontroloval čerpání stopadesátimilionové státní dotace na stavbu KV Arény,

a protože peníze nebyly vynaložené transparentně, tak je Karlovy Vary musí vrátit. Druhou pokutu od antimonopolního úřadu dostali, protože z pohledu úřadu došlo k porušení zákona při stavebních změnách na dokončované KV Aréně. Město se závěrem kontroly finančního úřadu nesouhlasí a podalo odvolání u Generálního finančního ředitelství, ale zbytečně.

V roce 2015 Karlovy Vary opět dostihla kauza podvodného losování. Finanční úřad na toto sportovní a kulturní centrum uplatnil zástavní právo. Protože město stále nevrátilo státu dotaci a nezaplatilo penále. Radnice se brání, že už trest dostali a bojují, aby částku 312 miliónů nemuseli zaplatit, protože by tato suma byla pro město likvidační. Nedostalo by se tak na plánované investice do silnic, zateplení a na další potřebné výdaje.

4.4.2 Nekalá losování prostřednictvím elektronického zařízení

Dalším příkladem je kauza netransparentního losování prostřednictvím elektronického losovacího zařízení, ke které došlo během roku 2011. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže zahájil správní řízení na základně podnětu policie, ten upozorňoval na možnou manipulaci při omezování počtu zájemců o zakázku.

Losovací zařízení nebylo zabezpečeno tak, aby zamezilo zmanipulování výsledků. Naopak bylo vytvořeno, aby umožnilo ovlivňování výsledků. Každý uchazeč měl přiděleno identifikační číslo, v souboru s identifikačními čísly šlo poté nastavit, kteří uchazeči budou vylosování. Vylosování uchazeči se dostali do druhého kola, kde pouze rozhodovala nabídnutá cena. Vylosování uchazeči již byli předem domluvení, kdo jakou nabídku podá a kdo se tedy stane vítězem. Na ovlivněný výběr prvního kola poté navazovala funkce, která po skončení losování automaticky odstranila veškerá data. Notebook bylo možné přepínat z módu, který byl zmanipulovaný do nezmanipulovaného. Regulérnost celého procesu tak prokazovalo provedení nezmanipulovaného demonstračního losování. Tento systém se dal obejít pouze, když se všichni zástupci dohodli, pro losování ihned bez zkušebního losování a počítač se tak nestihl přenastavit.

Nezákonný postup byl zjištěn u zadavatelů: Povodí Vltavy, města Šternberk, města Kostelce nad Labem, Jihočeského kraje, Správy silnic Olomouckého kraje, obce Cítov, obce Svijany, obce Neuměly a hlavního města Prahy. Ve většině případů losování zařizovaly společnosti KLERIS CZ a. s. nebo Inženýrské služby Hradec Králové, s. r. o. Nelze konkrétně říct, kolika případů se tato kauza týkala, ale je možné, že se jednalo o číslo okolo 40 případů. Aktéři se nezalekli ani, když byla některá jejich zařízení zabavena a případem se již zabývala policie.

Mezi obžalovanými byl p. Pilský a p. Kraus, kteří podvodná losování zařizovali. Dále p. Krist, pí Jůnová a pí Kusá losování přímo prováděli. P. Plíšek, p. Masný, p. Hebký a p. Křepela měli zmanipulovatelný program vytvořit. Zbylí obžalovaní byli představiteli vylosovaných zájemců – p. Švec, pí Saláčová, p. Vitha, p. Formánek, p. Herout a p. Pohl. Obžalovaným hrozilo až deset let vězení a to přímo za sjednávání výhod při zadávání veřejných zakázek, poškození finančních zájmů EU a za dotační podvod. Nakonec však Pražský městský soud v lednu 2018 rozhodl jinak. Na základě policejních odposlechů bylo usvědčeno 14 osob (p. Vitha zemřel), kteří se podíleli na zmanipulování nebo alespoň na pokusu zmanipulovat 11 veřejných zakázek a způsobili škodu přes 33 milionů korun. Soud uložil pouze peněžité tresty dohromady ve výši 23 milionů korun a podmínky. Jelikož nebyl verdikt pravomocný, část obžalovaných se rozhodla proti rozsudku odvolat a část si vzala lhůtu na rozmyšlenou. Obžalovaným pomohlo, že žádný z obžalovaných doposud nebyl trestán, od zmanipulovaných losovaček uplynulo již téměř 7 let a vzhledem k peněžitým trestům nebylo nutné ukládat nepodmíněné tresty.

4.4.3 **Provázanost nekalých výběrových řízení**

Předchozí kauzy zdaleka nejsou jedním z mála případů, jsou však o něco zajímavější než jiné, protože se v kauzách objevují aktéři, kteří jsou již provázáni s jinými kauzami ohledně veřejných zakázek.

S kauzou výběrové řízení na hokejovou halu v Karlových Varech je spojený p. Pilský a p. Krist. P. Pilský karlovarskou losovačku organizoval a p. Krist dlouze vyvíral z osudí. P. Pilský a p. Krist, ale figurují i v kauze při losování prostřednictvím zmanipulovaných zařízení.

Jiří Pilský byl jednatel firmy Stormen (dnes je společníkem). Dříve působil ve společnosti Tender Group Plus. Tender Group Plus je podezřelá z toho, že v minulosti za úplatky manipulovala výběrová řízení. Představitelé Tender Group Plus měli podle obžaloby mimo jiné umožnit, za úplatek 315 tisíc, získat zakázku liberecké firmě Syner (firma, která zvítězila i v soutěži o miliardovou zakázku v Karlových Varech). Majitel Tender Group Plus Radovan Sitař, byl obviněn z korupce. Mimo jiné za to, že za úplatek umožnil firmě Syner získat dvousetmilionovou zakázku na přestavbu liberecké porodnice. Pilský také umožnil firmě Syner získat zakázku za 54 milionů na rekonstrukci hřišť a tělocvičen.

Podnikatelé pí Saláčová a p. Pohl (z kauzy losování prostřednictvím zmanipulovaných zařízení) jsou naopak provázáni s kauzou bývalého středočeského hejtmana Davida Ratha, která se týká taktéž korupce při zadávání veřejných zakázek. V této kauze šlo o provázanost

fírem, které se mimo jiné mezi sebou domlouvali, kdo co vyhraje a kdo za to dostane jaký úplatek.

4.4.4 Zjednání výhody při výběrovém řízení

Pochybná losování, ve kterých se losovalo prostřednictvím losovacího zařízení, bylo možné díky neustálým novelám zákona o veřejných zakázkách pouze od poloviny roku 2010 do dubna 2012. Důvodem změny byla neprůhlednost tohoto způsobu losování, především nemožnost ověření fungování losovacího zařízení. V zákoně chyběla úprava ohledně těchto zařízení, nebylo uvedeno, jaká kritéria musejí losovací zařízení splňovat, jaké atesty získat a v jakých případech mohou zadavatelé zakázek tímto omezujícím způsobem postupovat. Stejně tak jako se rozvíjejí další hospodářské trestné činy tak se vyvíjí i trestná činnost ohledně veřejných zakázek.

I nadále však dochází k nekalým výběrovým řízením a opět jinou formou. Jedná se o formu výběrového řízení, které je upraveno přímo pro jednoho konkrétního dodavatele. V Hradci Králové bylo vypsané výběrové řízení na výstavbu parkovacích domů na kola a hledala se firma, která projekt provede. Výběrovým řízením se však začal zabývat Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Podmínky byly nastaveny přímo podle již stojícího parkovacího domu pro kola u nádraží v Hradci Králové. Byla přesně určena výška, rychlost uložení kola, kapacita i kruhový půdorys. Parkovací dům, který by splňoval tyto podmínky, ale může postavit pouze ta samá firma, která má tato zařízení patentovaná. Zadavatel před koncem lhůty výběrového řízení doplnil, že může splňovat i jiný, než kruhový tvar, což počet potenciálních soutěžitelů rozšířila, ale přišla příliš pozdě. Antimonopolní úřad zakázku zrušil pro chybování při zveřejnění dodatečných informací, kdy měl prodloužit lhůty pro podání nabídek.

4.4.5 Kartely při zadávání veřejných zakázek

Kartel je dobrovolná obchodní dohoda mezi jednotlivými soutěžiteli (i mezi částí soutěžitelů), která narušuje hospodářskou soutěž. U nás i ve většině států jsou tyto domluvy zakázané. Kartel se snaží o omezení nebo zcela vyloučení konkurence. Uchazeči o veřejnou zakázku se dohodnou a podají nabídky, které zvýší cenu nebo sníží kvalitu poptávaného zboží či služeb

V roce 2010 ÚOHS odhalil první kartel při zadávání veřejných zakázek. Tentokrát se jednalo o zakázky z roku 2005 a 2006 ve výši 12 milionu korun pro Vojenskou ubytovací a stavební správu v Litoměřicích. Zadavatelem zakázky bylo Ministerstvo obrany ČR. Firmám HOKRA Spedition, INZET, PROMINECON GROUP, CHK SHIFT a NATURAL MYSTIC

byla uložena pokuta celkem ve výši 4,9 milionu korun. Při stanovení výše pokut se vycházelo z obrátů společnosti. V roce 2009 bylo kvůli podezření z korupce stíháno 50 lidí.

Zúžení počtu uchazečů mělo být prováděno pomocí magnetů. Dále se už soutěžící domluvili mezi sebou na vítězi (HOKRA Spedition) a na cenách, které nabídnou. Vítězná nabídka byla o 15 a 30 tis. Kč nižší než ostatní. Přestože se firmy snažili o maskování, prozradila je i vzájemná komunikace. Vyrovnání mezi účastníky proběhlo buď formou odměn, nebo výhrou v jiném výběrovém řízení. V této kauze se jednotlivé odměny mezi účastníky se bohužel nepodařilo zjistit. Obvinění jsou jak z resortu obrany, tak z podnikatelské sféry a jsou stíháni za trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele, podvody, přijímání úplatků atd. Často se prováděly i zakázky, které vojáci vůbec nepotřebovali

4.4.6 **Zhodnocení uvedených kauz**

Jednotlivé uvedené kauzy blíže představují podvodná jednání při zadávání veřejných zakázkách. První z uvedených kauz, výběrové řízení na hokejovou halu v Karlových Varech, proběhla v roce 2007. Naopak v roce 2015 bylo vypsáno výběrové řízení na postavení cyklo věží v Hradci Králové. I přesto, že uplynulo mezi jednotlivými kauzami 8 let, nedošlo k zajištění odvrátitelnosti od těchto deliktů. Účastníci, ale i organizátoři výběrových řízení se neustále snaží vymýšlet nové postupy, kterými zmanipulují losování a dostane se jim tak výhody. Téměř vždy je postup podobný.

Při klasickém losování nejdříve proběhne dohoda mezi skupinou uchazečů, kteří mají zájem na spolupracování. Dalším krokem je zajištění, aby do užšího výběru postoupili pouze ty zájemci, se kterými se vzájemně dohodli. Poté již užší vylosovaná skupina uchazečů se poté mezi sebou domluví na dalším postupu. Buď se dohodnou na odměnách, nebo kdo z nich vyhraje další zakázku.

Velkým problémem je jednoznačně chybějící transparentnost, která by mohla alespoň snížit počet těchto podvodů. Bohužel ani přítomnost notáře nezaručí transparentnost, protože pro nezasvěceného pozorovatele není manipulace viditelná. To se ovšem netýká zmíněného případu v Karlových Varech, kdy losování bylo velmi podezřelé, ale notářka nijak nezasáhla. Jelikož porušení transparentnosti spadá přímo na zadavatele, minimálně oni sami by se měli o prováděném zadávání výběrového řízení více informovat.

ZÁVĚR

Hospodářská trestná činnost včetně finanční kriminality je velmi nebezpečným druhem kriminality. Vysoké a často i nevyčíslitelné škody mají bohužel daleký dosah a každoročně způsobí značné majetkové škody. Odhalování hospodářské trestné činnosti je obtížné a také zdlouhavé. Pachatelé a jejich činy se neustále vyvíjejí a posouvají se tam, kde mají možnost dosáhnout nelegálního zisku. To je především znázorněno v kapitole, která se zabývá vývojem trestné činnosti v ČR.

Hospodářská trestná činnost není žádným novodobým problémem. Již období kolem roku 1980 je považováno za začátek hospodářské trestné činnosti v novodobé historii. Právě tímto rokem je nastavena spodní hranice, pro zkoumání vývoje trestné činnosti v bakalářské práci. Horní hranice je nastavena rokem 2016, jedná se o rok, pro který bylo možné sehnat úplná data. Toto rozmezí je poměrně dlouhé a není proto neobvyklé, že tato problematika prošla vývojem a vývojem také stále prochází. Nejenom vývoj, ale i příčiny a prevence jsou zaviněny všemi změnami v naší společnosti. Díky přeměně společnosti tu vznikla různorodá řada trestných činů. Na počátku se jednalo o jednotlivce, kteří disponovali pouze s malým obnosem. Jednotlivci se však během krátké doby formou menších seskupení transformovali do propracovaných a složitě organizovaných skupin. Stejně tak jejich metody se propracovaly na vysokou úroveň, se kterou stát musí neustále bojovat.

Blíže lze tento vývoj představit právě na konkrétních kauzách, které zde jsou uvedeny v poslední kapitole. Nejdříve je uvedeno výběrové řízení na hokejovou halu v Karlových Varech (2007), které proběhlo formou losování z urny. Naopak nekalé losování pomocí zmanipulovaného počítače (2011) již proběhlo pomocí modernější technologie, kterou zákon sám umožnil. Mezi uvedenými kauzami uběhlo několik let, došlo i k úpravě legislativy a i přes odlišný systém losování došlo k podvodu.

Je důležité, aby stát a orgány činné v trestním řízení pohotově reagovaly na neustále se měnící, nové a stále složitější způsoby páchaní trestné činnosti, i když to není jednoduché, protože zavádění nových opatření je zdlouhavé a jejich efektivnost se projeví až časem. Vhodná legislativa je pouze základem, důležité jsou však i orgány, které proti této kriminalitě bojují. Důležité je jak personální obsazení a možnost se neustále vzdělávat tak i vhodná vybavenost jednotlivých pracovišť. Významná je také stálost orgánů, jasně vymezená jejich činnost a spolupráce mezi orgány navzájem. Dalším důležitým bodem, který je nutno sledovat, je spolupráce s dalšími státy, jejich organizacemi nebo s nadnárodními organizacemi, protože boj s hospodářskou kriminalitou se odehrává i na mezinárodní úrovni. Do budoucna je potřeba se

dostat na stejnou úroveň vývoje trendů trestných činů s vývojem metod odhalování. Stejně tak je potřeba věnovat se novým technologiím odhalování trestné činnosti a spíše se snažit předcházet novým druhům trestné činnosti a být na ně připraveni.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] About: Members and Observers. *Financial Action Task Force* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>,
- [2] About us. *INTOSAI* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.intosai.org/about-us.html>,
- [3] About: Who we are. *Financial Action Task Force* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>,
- [4] Antimonopolní úřad si posvětil na losovačky, dal pokuty přes 3 miliony. *Česká televize* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1137024-antimonopolni-urad-si-posvivil-na-losovacky-dal-pokuty-pres-3-miliony>,
- [5] BALOUN, V.: *Finanční kriminalita v České republice*. Dílčí studie úkolu „Výzkum ekonomické kriminality“. Praha: IKSP, 2004,
- [6] BALOUN, V. *Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-69-X,
- [7] Clo. *Celní správa České republiky* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/Stranky/default.aspx>,
- [8] ČASTORÁL, Z. *Ekonomická kriminalita a management*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011. ISBN 978-80-7452-005-1,
- [9] DIBLÍKOVÁ, S. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2015*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-162-2,
- [10] Digitální Repoziář. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t021100b.htm>,
- [11] DRULÁKOVÁ, R. *Vnitřní bezpečnost Evropské unie: prostor svobody, bezpečnosti a práva*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1816-9,
- [12] DVOŘÁK, V. *Výnosy z trestné činnosti*. Praha: Pro potřeby nakl. Ivan Fojt vydala Scientia, 2010. 207 s. ISBN 978-80-86960-67-8,
- [13] FRYŠTÁK, M. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87134-34-4,
- [14] Home: At the glance. *Council of Europe* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/home>,
- [15] CHMELÍK, J., HÁJEK, P., NEČAS, S. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-13-X,
- [16] Karlovy Vary musí kvůli proslulé losovačce zaplatit státu 300 milionů. *Idnes* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: http://vary.idnes.cz/karlovy-vary-musi-kvuli-losovacce-zaplatit-statu-300-milionu-plh-/vary-zpravy.aspx?c=A140904_2096228_vary-zpravy_slv,
- [17] Lidé se smějí podivnému losování, policie ho vyšetřuje. *Idnes* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lide-se-smeji-podivnemu-losovani-policie-ho-vysetruje-ppr-/domaci.aspx?c=A070320_091615_domaci_tha,
- [18] Losovačka se vrátila jako bumerang, říká její objevitel. *Idnes* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: http://vary.idnes.cz/kauzu-karlovarske-losovacky-objevil-opozicni-zastupitel-jiri-kotek-1j8-/vary-zpravy.aspx?c=A140905_2096613_vary-zpravy_slv,

- [19] Majitelem KV Areny jsou Karlovy Vary, rozhodl soud. *Idnes* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/kv-arena-zaloba-na-kv-arenu-spor-o-kv-arenu-karlovarska-losovacka-karlovy-vary-kv-arena-glo-/krimi.aspx?c=A121022_121403_vary-zpravy_pl,
- [20] MAREŠOVÁ, A. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2004*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-046-3,
- [21] MAREŠOVÁ, A. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2007*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-083-0,
- [22] MAREŠOVÁ, A. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2011*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 798-80-7338-127-1,
- [23] MAREŠOVÁ, A. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2013*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-142-4,
- [24] MAREŠOVÁ, A. a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2014*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-150-9,
- [25] Mezinárodní spolupráce: MONEYVAL. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/moneyval>,
- [26] Mezinárodní spolupráce: OLAF. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/olaf>,
- [27] MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9,
- [28] NSS potvrdil, že losování v Karlových Varech nebylo transparentní. *Nejvyšší správní soud* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/NSS-potvrdil-ze-losovani-v-Karlovyeh-Varech-nebylo-transparentni/art/468?menu=266>,
- [29] O ČNB. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/,
- [30] O Daňové Kobře. *Daňová Kobra* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.danovakobra.cz/>,
- [31] O nás: Naše činnost. *Evropský úřad pro boj proti podvodům* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/anti-fraud/about-us/mission_cs,
- [32] O nás: Postavení a působnost. *Nejvyšší kontrolní úřad ČR* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/o-nas/postaveni-a-pusobnost/>,
- [33] O Úřadu: Historie Úřadu. *Úřad pro ochranu hospodářské soutěže* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/cs/o-uradu/historie-uradu.html>,
- [34] O Úřadu: Poslání a kompetence. *Úřad pro ochranu hospodářské soutěže* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/cs/o-uradu/historie-uradu.html>,
- [35] Platidla v době převratu aneb čím jsme (ne)platili před čtvrtstoletím. *Česká Národní Banka* [online]. 20. 11. 2014 [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/blog_cnb/prispevky/moravec_20141120.html,
- [36] Podezřelé armádní zakázky: Padlo 54 obvinění. *Česká Televize* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1284459-podezrele-armadni-zakazky-padlo-54-obvineni>,

- [37] Policie obvinila 15 lidí kvůli podvodům při losovačkách. *Hospodářské noviny* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-58909490-police-obvini-podvod-losovacka-vyberove-rizeni>,
- [38] SCHEINOST, M., BALOUN, V. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-031-5,
- [39] ŠÁMAL, P. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-493-7,
- [40] ŠTAIF, J. a KÁRNÍK, Z., ed. *K novověkým sociálním dějinám českých zemí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-930-8,
- [41] ÚOHS odhalil první kartel při zadávání armádních zakázek. *Česká Televize* [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1328059-uohs-odhalil-prvni-kartel-pri-zadavani-armadnich-zakazek>,
- [42] ÚOHS vyšetřuje hradecký tendr na cyklověže. *Zprávy E15* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/reality-a-stavebnictvi/uohs-vysetruje-hradecky-tendr-na-cykloveze-stavi-je-jedina-firma-1237677>,
- [43] O úřadu. *Finanční analytický úřad* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyurad.cz/uredni-deska/o-uradu.html>,
- [44] Poskytnuté informace dle zákona 106/1999SB. *Finanční analytický úřad* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyurad.cz/uredni-deska/poskytnute-informace-dle-zakona-106-1999sb.html>,
- [45] Výroční zpráva Finančního analytického úřadu za rok 2017, *Finanční analytický úřad 2018* [online]. [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyurad.cz/zpravy-o-cinnosti.html>,
- [46] Zahraniční sektor: Mezinárodní spolupráce. *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-institute/mezinarodni-spoluprace-boj-proti-prani-11642>,
- [47] Za podezřelé losovačky rozdál ÚOHS pokuty za tři miliony. *Hospodářské noviny* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-58248790-za-podezrele-losovacky-rozdal-uohs-pokuty-za-tri-miliony-nejvic-zaplati-povodi-vltavy>,
- [48] ŽÍDEK, L. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-922-X.